

Қарағанды облысы Қарқаралы ауданының коммуналдық қалдықтарды басқару жөніндегі 2024–2028 жылдарға арналған бағдарламасын бекіту туралы

Қарағанды облысы Қарқаралы аудандық мәслихатының 2024 жылғы 28 наурыздағы № VIII-20/160 шешімі

Қазақстан Республикасының "Қазақстан Республикасындағы жергілікті мемлекеттік басқару және өзін өзі басқару туралы" Заңына, Қазақстан Республикасының Экология кодексінің 365-бабы 3 тармағының 1) тармақшасына және Қазақстан Республикасы Экология, геология және табиғи ресурстар министрінің 2023 жылғы 18 мамырындағы № 154 п. "Коммуналдық қалдықтарды басқару жөніндегі бағдарламаны әзірлеу жөніндегі жергілікті атқарушы органдарға әдістемелік ұсынымдарды бекіту туралы" бұйрығына сәйкес, Қарқаралы аудандық мәслихаты ШЕШІМ ҚАБЫЛДАДЫ:

1. Қарағанды облысының Қарқаралы ауданы бойынша коммуналдық қалдықтарды басқару жөніндегі 2024– 2028 жылдарға арналған бағдарламасы осы шешімнің қосымшасына сәйкес бекітілсін.

2. Осы шешім алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі.

Қарқаралы аудандық мәслихатының төрағасы

С. Оспанов

Қарқаралы аудандық мәслихатының
2024 жылғы 28 наурыз
№ VIII-20/160
шешіміне 1 қосымша

МЕМЛЕКЕТТІК МЕКЕМЕ "ҚАРҚАРАЛЫ АУДАНЫНЫҢ ТҰРҒЫН ҮЙ-КОММУНАЛДЫҚ ШАРУАШЫЛЫҚ, ЖОЛАУШЫЛАР КӨЛПІ ЖӘНЕ АВТОМОБИЛЬ ЖОЛДАРЫ БӨЛІМІ"

БЕКІТЕМІН

Басшы

"Қарқаралы ауданының тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық, жолаушылар көлігі және автомобиль жолдары бөлімі" ММ

_____ Таласбаев К.

" ____ " _____ 2024 ж.

ҚАРҚАРАЛЫ АУДАНЫНЫҢ КОММУНАЛДЫҚ ҚАЛДЫҚТАРДЫ БАСҚАРУ ЖӨНІНДЕГІ 2024-2028 ЖЫЛДАРҒА АРНАЛҒАН БАҒДАРЛАМАСЫ

ӨЗІРЛЕУШІ

"EcoCentre-Consulting" ЖШС-гі Пернебаев Ж.Д.

Қарқаралы, 2024

Мазмұны

ҚЫСҚАРТУЛАР ТІЗІМІ.....	3
ТЕРМИНДЕР МЕН АНЫҚТАМАЛАР.....	4
БАҒДАРЛАМА ПАСПОРТЫ.....	5
КІРІСПЕ.....	7
1.КОММУНАЛДЫҚ ҚАЛДЫҚТАРДЫ БАСҚАРУДЫҢ АҒЫМДАҒЫ ЖАҒДАЙЫН ТАЛДАУ.....	8
1.1 Аудандық жағдайдың жалпы сипаттамасы.....	8
1.2 Қалдықтарды коммуналдық қалдықтарды басқару жүйесін бағалау.....	14
1.2.1 Жинақтау және бөлек жинау, жетумен қамту.....	14
1.2.2 Тасымалдау.....	16
1.2.3 Сұрыптау және қайта өңдеу.....	18
1.2.4 Қому.....	18
1.3 Қалдықтардың жекелеген түрлерін басқару жүйесін талдау.....	20
1.4 Коммуналдық қалдықтарды басқару бойынша ағымдағы жағдайды талдау бойынша қорытындылар.....	22
1.5 Коммуналдық қалдықтарды басқару секторындағы күшті және әлсіз жақтарын, мүмкіндіктері мен қауіптерін талдау.....	23
2. КОММУНАЛДЫҚ ҚАЛДЫҚТАРДЫ БАСҚАРУДЫ РЕТТЕЙТІН ҰЛТТЫҚ ЗАҢНАМА.....	25
2.1 ҚР қалдықтарды басқару саласындағы саясаты.....	25
2.2 Коммуналдық қалдықтарды басқарудың ұтымды және экологиялық қауіпсіз жүйесін ұйымдастыруға экологиялық заңнаманың талаптары.....	26
2.2.1 Жергілікті атқарушы органдардың коммуналдық қалдықтарды басқарудағы құзыреті.....	26
2.2.2 Коммуналдық қалдықтарды басқару жүйесіндегі басқа субъектілердің талаптары мен міндеттемелері.....	27
3. ҚАЛДЫҚТАРДЫ БАСҚАРУ БАҒДАРЛАМАСЫНЫҢ МАҚСАТТАРЫ, МІНДЕТТЕРІ ЖӘНЕ НЫСАНАЛЫ КӨРСЕТКІШТЕРІ.....	30
3.1 Мақсаты мен міндеттері.....	30
3.2 Нысаналы көрсеткіштер.....	30
2-көлемінде бағдарлама көрсеткіштерінің мониторингінге бірінші тәсілде қамтамасыз ету нысанында осы Бағдарламада белгіленген көрсеткіштерді айқындау әдістемесі ұсынылған.	
Ошабыс! Зақалға не әсерлесіне.	
4. БАҒДАРЛАМАНЫ ІСКЕ АСЫРУДЫҢ НЕГІЗГІ БАҒЫТТАРЫ, ҚОЙЫЛҒАН МАҚСАТТАРҒА ҚОЛ ЖЕТкізу ЖОЛДАРЫ ЖӘНЕ ТІСТІ ШАРАЛАР.....	31
4.1 Коммуналдық қалдықтарды жинау және тасымалдау жүйесін одан әрі дамыту жөніндегі шаралар.....	31
4.2 Қалдықтарды бөлек жинау жүйесін жетілдіру жөніндегі шаралар.....	38
4.3. Коммуналдық қалдықтарды, оның ішінде ерешіне (саябақ, Құралы және ірі көлемді қалдықтарды, ЭЭЖҚ және т. б.) қайта өңдеу және қалғае жарату жүйесін дамыту жөніндегі шаралар.....	43
4.4. Коммуналдық қалдықтарды қауіпсіз көмуді қамтамасыз ету жөніндегі шаралар.....	45
4.5 Коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеу мәселелері бойынша халықтың хабардарлығын арттыру және барлық мүдделі тараптардың өзара іс-қимылын күшейту жөніндегі шаралар.....	46
5. БАҒДАРЛАМАНЫ ІСКЕ АСЫРУ ЖӨНІНДЕГІ ІС-ШАРАЛАР ЖОСПАРЫ.....	48
6. БАҒДАРЛАМАНЫ ІСКЕ АСЫРУ МОНИТОРИНГІ.....	50
7. ҚАЖЕТТІ РЕСУРСТАР.....	51
8. КУЛПЕТІН ӘЛЕУМЕТТІК-ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӘСЕР.....	52
Қосымша 1.....	55
Қосымша 2.....	57
Қосымша 3.....	57

ҚЫСҚАРТУЛАР ТІЗІМІ

ЖК	Жеке кәсіпкер
ЖҚ	"Жасыл Қазақстан" ұлттық жобасы
ІКҚ	Ірі көлемді қалдықтар
ЖЭТ	Қазақстан Республикасының "жасыл экономикаға" көшуі жөніндегі тұжырымдама
КА	Контейнер алаңы
ЖАО	Жергілікті атқарушы органдар
ҚСК	Қоқыс сұрыптау кешені
ХЖТО	"Халықаралық жасыл технологиялар және инвестициялық жобалар орталығы" коммерциялық емес акционерлік қоғамы
ҚР ЭГТРМ	Қазақстан Республикасы Экология, Геология және табиғи ресурстар министрлігі
ҚОҚ	Қоршаған ортаны қорғау

Қарқаралы ауданы ТКШ бөлімі	"Қарқаралы ауданының тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық жолаушылар көлігі, автомобиль жолдары бөлімі" мемлекеттік мекемесі
ЭЭЖҚ	Электрондық және электр жабдығының қалдықтары
Бағдарлама	Коммуналдық қалдықтарды басқару бағдарламасы
ЖСҚ	Жобалау-сметалық құжаттама
ҚР	Қазақстан Республикасы
ҚСҚ	Құрамында сынап бар қалдықтар
ҚТҚ	Қатты тұрмыстық қалдықтар
ЖШС	Жауапкершілігі шектеулі серіктестік
ТРБ	Қарағанды облысы Табиғи ресурстар және табиғат пайдалануды реттеу басқармасы
ЖТ	Жеке тұлғалар
ҚР ЭК	Қазақстан Республикасының Экологиялық кодексі
ЗТ	Заңды тұлғалар
ҚШҰ	Қоқыс шығаратын ұйым
ҒӨБ	Ғылыми-өндірістік бірлестік
КЕАҚ	Коммерциялық емес акционерлік қоғам

ТЕРМИНДЕР МЕН АНЫҚТАМАЛАР

Биологиялық ыдырайтын қалдықтар - анаэробты немесе аэробты ыдырауға қабілетті қалдықтар, соның ішінде бақша және саябақ қалдықтары, сондай-ақ тамақ өнеркәсібінің қалдықтарымен салыстырылатын тамақ қалдықтары, макулатура.

Коммуналдық қалдықтар - тұтыну қалдықтары, соның ішінде:

1) аралас қалдықтар және үй шаруашылығының бөлек жиналған қалдықтары, соның ішінде, қағаз және картон, шыны, металдар, пластмасса, органикалық қалдықтар, ағаш, тоқыма, орау, пайдаланылған электр және электронды жабдықтар, батареялар мен батареялар;

2) аралас қалдықтар және басқа көздерден бөлек жиналған қалдықтар, егер мұндай қалдықтар табиғаты мен құрамы жағынан үй шаруашылықтарының қалдықтарына ұқсас болса.

Ірі көлемді қалдықтар - тұтыну және шаруашылық қызметтің (тұрмыстық техника, жиһаз және басқа) өзінің тұтыну қасиеттерін жоғалтқан және көлемі бойынша мамандандырылған көлік құралдарында тасымалдау мүмкіндігін болдырмайтын қалдықтары.

Электрондық және электр жабдығының қалдықтары - қалдықтарға жатқызылған, жарамсыз немесе пайдаланудан шыққан электрондық және электр жабдықтары, оның ішінде оның тораптары, бөліктері, бөлшектері.

Тамақ қалдықтары - тамақ өнімдерін өндіру және тұтыну нәтижесінде пайда болатын тамақ өнеркәсібінің қалдықтарымен салыстырылатын қалдықтар.

Құрылыс қалдықтары - ғимараттарды, құрылыстарды, өнеркәсіптік объектілерді, жолдарды, инженерлік және басқа да коммуникацияларды бұзу, бөлшектеу, реконструкциялау, жөндеу (оның ішінде күрделі) немесе салу процесінде пайда болатын қалдықтар.

Қатты тұрмыстық қалдықтар - қатты күйдегі коммуналдық қалдықтар.

БАҒДАРЛАМА ПАСПОРТЫ

Атауы	Қарқаралы ауданының коммуналдық қалдықтарды басқару бағдарламасы
Дамуы үшін негіз	Қазақстан Республикасының 2021 жылғы 2 қаңтардағы № 400-VI ҚРЗ Экологиялық кодексі
Бағдарламаны әзірлеуге жауапты мемлекеттік орган	"Қарқаралы ауданының тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық, жолаушылар көлігі және автомобиль жолдары бөлімі" ММ-сі
Негізгі әзірлеуші	"EcoCentre-Consulting" ЖШС-гі
Бағдарламаның Мақсаты	Қазақстан Республикасы экологиялық заңнамасының талаптарына сәйкес коммуналдық қалдықтарды басқару жүйесін жетілдіру және Қарқаралы ауданының тұрғындары үшін қалдықтарды жинау және әкету бойынша көрсетілетін қызметтердің сапасын арттыру
Бағдарламаның Міндеттері	<ol style="list-style-type: none"> 1) Коммунальдық қалдықтарды басқару инфрақұрылымын жаңғырту 2) Қала/аудан тұрғындарын қалдықтарды жинау және шығару жөніндегі қызметтермен толық қамтуды қамтамасыз ету үшін коммуналдық қалдықтарды жинау және тасымалдау жүйесін одан әрі дамыту; 3) Қалдықтарды бөлек жинау жүйесін жетілдіру; 4) Коммуналдық қалдықтарды қайта өңдеу және кәдеге жарату жүйесін дамыту, оның ішінде ерекше (тамақ, құрылыс және ірі көлемді қалдықтар, электрондық және электр жабдықтарының қалдықтары және т. б.); 5) Коммуналдық қалдықтарды қауіпсіз көмуді қамтамасыз ету; 6) Коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеу мәселелері бойынша халықтың хабардарлығын арттыру және барлық мүдделі тараптардың өзара іс-қимылын күшейту. 7) Ауданда/қалада коммуналдық қалдықтарды әкімшілік басқаруды жақсарту
	-коммуналдық қалдықтарды басқару саласында көрсетілетін қызметтердің сапасы жақсарды; -коммуналдық қалдықтарды жинау, және шығару үшін инфрақұрылым жаңғыртылды (контейнерлер, контейнерлік алаңдар, қоқыс таситын көліктер, ҚСК, жаңа полигон);

Күтілетін нәтижелер	-коммуналдық қалдықтарды бөлек жинау, сұрыптау және қайта өңдеу көлемі ұлғайды -көмуге жіберілетін қалдықтардың көлемі азайтылды -коммуналдық қалдықтардың қоршаған ортаға теріс әсері азайтылды; -аудан/қала тұрғындарының қалдықтармен жұмыс істеу бойынша хабардарлығы жақсарды -Қарқаралы қаласының/ауданның коммуналдық қалдықтарды басқару саласындағы нысаналы көрсеткіштері жақсарды.
Қаржыландыру көлемі	Қаржыландыру көлемі тиісті кезеңде Қарқаралы ауданының, Қарқаралы қаласында коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеу саласындағы іс-шараларды қаржыландыруға жергілікті атқарушы органдарға берілген бюджет қаражатының санына байланысты айқындалады.
Бағдарлама Орындаушыла-ры	Қарағанды облысының әкімдігі, қала әкімдігі, аудандардың Әкімдігі; Мәслихат; Қоғамдық кеңес; коммуналдық қалдықтарды жинау, әкету, қалпына келтіру және көму жөніндегі субъектілер: мемлекеттік мекемелер, әлеуметтік объектілер, заңды тұлғалар, жеке кәсіпкерлер, ҒӨБ, халық және т.б. мүдделі тараптар.
Кезең	5 жыл: 2024 – 2028 жж.

КІРІСПЕ

Коммуналдық қалдықтарды басқару бағдарламасы - бұл коммуналдық қалдықтарды басқарудың ағымдағы жағдайын талдауды және коммуналдық қалдықтарды басқару жүйесін жетілдіру бойынша нысаналы көрсеткіштерге қол жеткізуге бағытталған шаралар кешенін қамтитын стратегиялық құжат.

Қазақстан Республикасы Экологиялық кодексінің (бұдан әрі - ҚР ЭК) 365 - бабына сәйкес аудандардың, аудандық және облыстық маңызы бар қалалардың, республикалық маңызы бар қалалардың жергілікті атқарушы органдары (бұдан әрі - ЖАО) коммуналдық қалдықтарды басқару бағдарламасын (бұдан әрі-бағдарлама) әзірлеуді ұйымдастырады. Бағдарламаны жергілікті өкілді органдар бекітеді.

Осы бағдарламаны әзірлеу барысында Қарқаралы ауданындағы коммуналдық қалдықтарды басқарудың ағымдағы жағдайына талдау жүргізілді, коммуналдық қалдықтарды басқару секторын дамытудың проблемалары мен перспективалары анықталды және ҚР экологиялық заңнамасының талаптарына сәйкес коммуналдық қалдықтарды басқару жүйесін жақсарту үшін кешенді шаралар ұсынылды.

Бағдарлама ұлттық стратегиялық, бағдарламалық және тұжырымдамалық құжаттардың басымдықтарын, сондай-ақ халықаралық тәжірибені ескере отырып әзірленген.

Бағдарламаны іске асыру коммуналдық қалдықтарды басқару саласында көрсетілетін қызметтердің сапасын жақсартуға, коммуналдық қалдықтарды жинау, сұрыптау және қайта өңдеу көлемін ұлғайтуға, коммуналдық қалдықтардың қоршаған ортаға теріс әсерін барынша азайтуға, Қарқаралы ауданының, қаласының коммуналдық қалдықтарды басқару саласындағы нысаналы көрсеткіштерін жақсартуға әкеледі.

1. ҚАЛАДАҒЫ КОММУНАЛДЫҚ ҚАЛДЫҚТАРДЫ БАСҚАРУДЫҢ АҒЫМДАҒЫ ЖАҒДАЙЫН ТАЛДАУ

1.1. Қаладағы жағдайдың жалпы сипаттамасы

Қалдықтар туралы мәліметтерге шолу

Қарқаралы (қаз. Қарқаралы) - Қазақстандағы қала, Қарағанды облысы Қарқаралы ауданының әкімшілік орталығы. Қарағанды облысының шығыс бөлігінде, Қарағандыдан оңтүстік-шығысқа қарай 220 км жерде, Қарқаралы тауларының шығыс етегінде орналасқан. Қарағайлы станциясынан 23 км, автожолда Қарағандыдан 224 км.

Қарқаралы қаласының халқы 9202 адамды құрайды.

Қарқаралы ауданының аумағында 1 кент, 1 қала және 23 ауылдық округ орналасқан. Қарқаралы ауданы бойынша коммуналдық қалдықтарды басқару бағдарламасында осы тармақтар қамтылады.

ҚР экология, геология және табиғи ресурстар министрлігінің (бұдан әрі - ҚР ЭГТРМ) деректеріне сәйкес Қазақстанда жыл сайын 4,5-5 млн. қатты тұрмыстық қалдықтар (бұдан әрі – ҚТҚ) түзіледі. Ұлттық статистика бюросының деректері бойынша коммуналдық қалдықтарды жинау және шығару жыл сайын 3,5-4,0 млн. тоннаны құрайды.

Ұлттық статистика бюросының деректеріне сәйкес, 2022 жылы Қазақстанда коммуналдық қалдықтарды жинаумен және әкетумен айналысатын 729 Компания жұмыс істеді — бұл өткен жылмен салыстырғанда 7,28% - ға артық. Оның 297 — сі жеке кәсіпкерлер, 432-сі кәсіпорындар мен ұйымдар болды.

Меншік нысаны бойынша компаниялардың көпшілігі- 678 компания-жеке бизнеске қатысты. Сондай-ақ, елде 47 Мемлекеттік және 4 шетелдік компания жұмыс істеді.

Кәсіпорындар жинаған коммуналдық қалдықтардың жалпы көлемі 3,1 млн тоннаны құрады-2021 жылмен салыстырғанда 3,7% - ға аз.

Өңірлік бөліністе коммуналдық қалдықтардың көбі Алматыда жиналды:480,2 мың тонна — өткен жылмен салыстырғанда іс жүзінде сонша.

Екінші және үшінші жолдарда Қарағанды (336,8 мың тонна, минус 12,3%) және Павлодар (217,8 мың тонна, минус 42,8%) облыстары орналасқан.

Ең аз қалдықтар Жетісу, Абай және Жамбыл облыстарында жиналды: тиісінше 25,5 мың тонна, 59,5 мың тонна және 65,3 мың тонна.

3,1 миллион тонна жиналған қалдықтардың 1,8 миллион тоннасы қатты тұрмыстық қалдықтар полигондарына жіберілді, ал 1,2 миллион тоннасы үшінші тарап ұйымдары мен қоқыс өңдеу зауыттарына берілді.

Еліміздегі коммуналдық қалдықтардың басым бөлігін көшелерді жинаудан шыққан қалдықтар құрады: 263,3 мың тонна. Одан кейін макулатура, картон және қағаз қалдықтары (149 мың тонна), базар қалдықтары (98,2 мың тонна), тамақ қалдықтары (84,2 мың тонна), пластмасса, пластик, полиэтилен және полиэтилентерефталат қаптамасы (68,4 мың тонна), шыны қап (23,8 мың тонна), металдар (10,4 мың тонна), киім және тоқыма (593 тонна), электронды және электр жабдықтары (231 тонна), шиналар (124 тонна).

Объём собранных коммунальных отходов (тыс. тонн)						
	Всего		Рост к итогу		Доля от РК	
	2022	2021	2021		2022	2021
Всего	3 071,9	3 188,9	96,3%	-117,0	100,0%	100,0%
Отправлено на полигоны для твёрдых бытовых отходов	1 792,2	1 885,9	95,0%	-93,7	58,3%	59,1%
Передано сторонним организациям / мусоролерабатывающим заводам	1 156,3	1 205,9	95,9%	-49,6	37,6%	37,8%
Прочие отходы	123,5	97,1	127,1%	26,3	4,0%	3,0%

Расчёты Ranking.kz на основе данных Бюро национальной статистики АСПиР РК

2022 жылы Қазақстанда 1,2 млн тонна қалдық сұрыпталды — бұл өткен жылмен салыстырғанда 2,7% - ға артық.

Өңірлік бөліністе қалдықтардың басым бөлігі Астанада сұрыпталды: 316,8 мың тонна, жылдық өсім — 3,6%. Көшбасшылар үштігіне Қарағанды және Алматы облыстары да кірді.

Қалдықтардың түрлері бойынша елде Пластмассадан, Пластмассадан, полиэтиленнен және терефталат қаптамасынан тұратын қалдықтар жиі сұрыпталды: 148,5 мың тонна — бір жыл бұрынғыға қарағанда 6,1% - ға аз. Сондай-ақ, макулатура, картон және қағаз қалдықтары, тамақ қалдықтары, әйнек және ағаш материалдарын сұрыптауда маңызды көрсеткіштер байқалды.

Тұрмыстық қатты қалдықтарды, атап айтқанда, азық — түлік және "дымқыл" қалдықтарды бөлек жинауды енгізу полигондарға да, бюджетке де жүктемені жартысына дейін төмендетуі мүмкін.

Объём отсортированных отходов. В разрезе видов отходов (тыс. тонн)						
	Всего		Рост к итогу		Доля от РК	
	2022	2021	2021		2022	2021
Всего	1 223,8	1 191,7	102,7%	32,1	100,0%	100,0%
Отходы пластмассы, пластика, полиэтилена и полиэтилентерефталатовая упаковка	148,5	158,2	93,9%	-9,7	12,1%	13,3%
Макулатура, картон и отходы бумаги	139,8	152,8	91,5%	-12,9	11,4%	12,8%
Пищевые отходы	45,5	35,9	126,6%	9,6	3,7%	3,0%
Стеклобой	40,8	83,8	48,6%	-43,0	3,3%	7,0%
Дерево, листья	29,3	29,3	100,0%	0,0	2,4%	2,5%
Лом цветных и чёрных металлов	15,0	21,3	70,7%	-6,2	1,2%	1,8%
Одежда, текстиль	10,3	5,5	187,7%	4,8	0,8%	0,5%
Шины	2,6	1,9	138,1%	0,7	0,2%	0,2%
Электронное и электрическое оборудование	,2	,1	141,5%	0,0	0,01%	0,01%
Прочие отходы	791,7	702,8	112,6%	88,9	64,7%	59,0%

Расчёты Ranking.kz на основе данных Бюро национальной статистики АСПиР РК

Қарағанды облысының аумағында жыл сайын 350 мың тоннаға жуық коммуналдық қалдықтар түзіледі, олар қатты тұрмыстық қалдықтар полигондарына орналастырылады.

Қарағанды облысы бойынша 2022 жылы барлығы 466,024 мың тонна ҚТҚ құрылды, оның 336,78 мың тоннасы қалдықтарды жинау және тасымалдау бойынша мамандандырылған кәсіпорындар мен жеке кәсіпкерлер жинаған коммуналдық қалдықтарды құрады, олардың саны 42 бірлікті құрады.

Қарағанды облысы бойынша 2022 жылы ресми жұмыс істейтін полигондарға (полигондарға), коммуналдық қалдықтарды сұрыптау және қайта өңдеу объектілеріне 143,959 мың тонна қалдық түсті.

"Қарқаралы ауданының ТКШ, ЖМ және АҚ бөлімі" ММ ақпараты бойынша 2022 жылы 127 мың тонна ҚТҚ құрылды (1-кесте).

Кесте 1. ҚР, Қарағанды облысы және Қарқаралы ауданы бойынша 2020-2022 жж. коммуналдық қалдықтарды/ҚТҚ жинау (қалыптастыру), қайта өңдеу және көму

№	Атауы	Өлшем бірлігі	Жылдар		
			2021	2022	2023
1	Жинау (Пайда болуы)				
1.1	Қазақстан Республикасы	мың тонна	3441,600	4006,400	3822,82
1.2	Қарағанды облысы	мың тонна	-	722,845	466,024
1.3	Қарқаралы ауданы	мың тонна	78,0	85,0	127,0
2	Қайта өңдеу				
2.1	Қазақстан Республикасы	%	18,6	37,82	37,64
2.2	Қарағанды облысы	%	-	49,0	56,81
2.3	Қарқаралы ауданы.	мың тонна	-	-	-
2.4		%			
3	Көму				
3.1	Қарағанды облысы	мың тонна		191,876	143,959
3.2	Қарқаралы ауданы	мың тонна		83,0	92,0

Қарқаралы ауданында пайда болған қалдықтар ҚТҚ полигонында 72,44% - ға көміледі, Қарқаралы ауданы бойынша 1-кестеге сәйкес қайта өңдеу жүзеге асырылмаған, түзілген қалдықтардан күл қожы ҚТҚ полигондарына әкетілмейді, ал

аудан тұрғындары жер бедерін тегістеу сияқты шаруашылық қажеттіліктер үшін пайдаланады, қыста жолдарға төгіледі. Полигонда көмілген қалдықтардың көлемі жыл сайын артып келеді. 2021 жылы-83 мың тонна, 2022 жылы-92 мың тонна.

Қарқаралы ауданы бойынша қатты тұрмыстық қалдықтарды қайта өңдеу бойынша ресми мәліметтер жоқ, 1-кестеде келтірілген мәліметтер.

Қарағанды облысы бойынша қатты тұрмыстық қалдықтарды қайта өңдеу және кәдеге жарату үлесі үш жыл бойы іс жүзінде өзгермейді және шамамен 49-57% деңгейінде қалады.

Қарқаралы ауданы бойынша коммуналдық қалдықтардың пайда болу көздері жеке үй шаруашылықтары, көп пәтерлі үйлер, кеңсе ғимараттары, коммерциялық кәсіпорындар, бизнес-орталықтар, өнеркәсіптік кәсіпорындар мен қоғамдық ұйымдар, мемлекеттік мекемелер, балабақшалар, мектептер, ауруханалар, ауыл шаруашылығы субъектілері, сауда мекемелері, базарлар, базарлар және коммуналдық қалдықтар түзілетін басқа да орындар болып табылады.

Орта есеппен Қарқаралы ауданында жылына шамамен 120-130 мың тонна коммуналдық қалдықтар түзіледі.

Жиналған коммуналдық қалдықтардың негізгі үлесі үй қалдықтарына, көше қоқыстарына тиесілі.

Қарағанды облысы бойынша коммуналдық қалдықтардың түзілу көлемінде шамамен 27,252% Қарқаралы ауданына тиесілі.

Морфологиялық құрамы.

Әдістемеге сәйкес ҚТҚ-ның морфологиялық құрамы мынадай жіктеуге жатады: тамақ қалдықтары (көкөністер, жемістер және т.б.); қағаз және картон; өзгелері, шыны сынықтары, алюминий ыдыстары, полиэтилентерeftалат (ПЭТ), жоғары қысымды полиэтилен (ПВД), тұрмыстық пластмасса. Бұл ретте айтарлықтай (43,5%) құрамында тоқыма, ағаш, сүйек, былғары, резеңке, бақша, көше, Гигиена құралдары және т. б. бар басқа қалдықтарға жатқызылған.

Қазіргі уақытта қала мен ауданда ҚТҚ азық-түлік фракциясын қайта өңдеу бойынша тәжірибелер мен қуаттар жоқ. Осыған байланысты барлық биологиялық ыдырайтын қалдықтар, соның ішінде тамақ қалдықтары, көше сметалары, ҚТҚ құрамындағы бақша қалдықтары полигондарға түседі. Полигондарда полигондарда өрттер мен жарылыстарға әкелуі мүмкін полигон газы, оның ішінде биоалуантүрленетін қалдықтардың ыдырауы кезінде пайда болатын жанғыш метан.

Осылайша, биологиялық ыдырайтын (тамақ) қалдықтарды қайта өңдеу Қарқаралы ауданында қалдықтарды басқару жүйесін дамытудың өзекті бағыттарының бірі болып табылады.

"Қарқаралы ауданының ТКШ, ЖМ және АҚ бөлімі" ММ ақпараты бойынша (Шығыс.11.08.2023 ж. № 270) морфологиялық құрамы 1-суретте көрсетілген.

Сурет 1. Қарқаралы ауданының ҚТҚ морфологиялық құрамы

МДЗТ (2020 ж.) зерттеуіне сәйкес республика бойынша ҚТҚ морфологиялық құрамының орташа көрсеткіштері келесідей: тамақ қалдықтары (37,2), пластик (16,2%), макулатура (11,1%) (2-сурет). Бұл ретте, едәуір бөлігі (11%) компоненттерді (ұсақ құрылыс қоқыстары, тастар, көше сметалары және т.б.) алып тастағаннан кейін коммуналдық қалдықтардың қалдықтарына жатқызылды. Коммуналдық қалдықтардың морфологиялық құрамын зерттеу қажет (1-сурет).

Сурет 2. ҚР бойынша ҚТҚ морфологиялық құрамы (2020ж.)

Осы зерттеуге сәйкес, көптеген қалаларда коммуналдық қалдықтардың негізгі фракциясы биологиялық ыдырайтын (тамақ) қалдықтары болып табылады.

Коммуналдық қалдықтардың түзілу және жинақталу нормалары және тарифтер.

Қарқаралы ауданы бойынша коммуналдық қалдықтардың түзілу және жинақталу нормалары, сондай-ақ қатты тұрмыстық қалдықтарды жинауға, әкетуге және көмуге арналған тарифтер Қарағанды облысы Қарқаралы аудандық 2018 жылғы 29 маусымдағы №VI-30/269 шешімімен қабылданды. Қарағанды облысының Әділет департаментінде 2018 жылғы 11 шілдеде №4862 болып тіркелді. Осы құжатқа сәйкес, 1 тұрғынға шаққанда абаттандырылған үй иелері мен абаттандырылмаған үй иелері үшін білім беру нормасының орташа жылдық көрсеткіші – 2,378 м³ құрайды. Абаттандырылған үй иелерінің жеке тұлғалары үшін Тариф 82 теңге, абаттандырылмаған үй иелерінің тарифі-106,3 теңге.

Кесте 2. Қарқаралы ауданы, Қарқаралы каласы бойынша ҚТҚ жинау, тасымалдау, сұрыптау және көму тарифтері

Атауы	Есеп бірлігі	Айына құны, теңге
жеке тұлғалар абаттандырылған үй иелері үшін	1 тұрғын	250
жеке тұлғалар абаттандырылмаған үй иелері үшін	1 тұрғын	250
заңды тұлғалар мен жеке кәсіпкерлік субъектілері үшін ҚҚС-сыз	1 м ³	5611

Аталған тариф (2-кесте) "Қарқаралы ауданының тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық, жолаушылар көлігі және автомобиль жолдары бөлімі" ММ-ге 08.08.2023 Ж.берілген. №259.

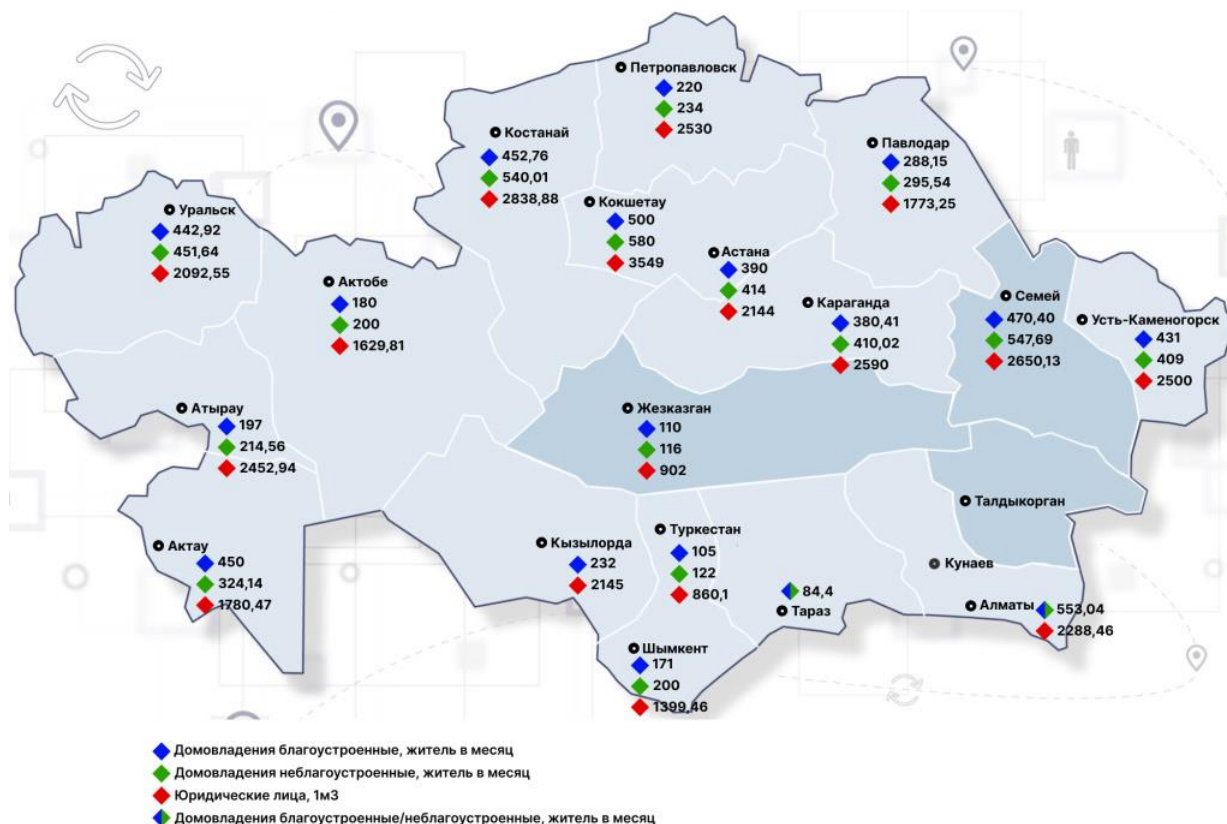
Бүгінгі таңда көптеген қалаларда жаңа тарифтер бекітілді (Семей, Өскемен, Орал, Көкшетау және Қостанай). Жалпы, Қазақстан бойынша тариф 84-тен 550 теңгеге дейін өзгереді (3-сурет).

Ең жоғары тарифтер Алматы (553 теңге) және Көкшетау (500 теңге) қалаларында. Тараз (84 теңге), Түркістан (105 теңге), Жезқазған (110 теңге), Шымкент (171 теңге) және Ақтөбе (180 теңге) қалаларындағы ең төменгі тарифтер. Тарифтер бағаның өсуі мен инфляцияны ескере отырып қайта қаралуы қажет.

Қарқаралы ауданы үшін қабылданған тариф ҚР бойынша орташа болып саналады.

Тариф қалдықтарды жинау, тасымалдау және көму саласындағы кәсіпорындарды қаржыландырудың жалғыз көзі болып табылады. Коммуналдық қызметтер жыл сайын қымбаттайды, арнайы техниканың, компоненттердің және отынның бағасы айтарлықтай өседі, бірақ қалдықтарды жинау, шығару және көму тарифтері көптеген аймақтарда көптеген жылдар бойы өзгерген жоқ. Сонымен қатар, жыл сайын қала халқы да көбейіп келеді. Осыған байланысты, экономикалық негізделген тарифті

белгілеу Қарқаралы ауданының қалдықтарды басқару жүйесін дамыту үшін өте маңызды және өзекті болып табылады.

Сурет 3. ҚР бойынша ҚТҚ жинауға, әкетуге және көмуге қолданыстағы тарифтер, теңге

1.2. Қолданыстағы коммуналдық қалдықтарды басқару жүйесін бағалау

1.2.1. Жинақтау және бөлек жинау, әкетумен қамту

Қарқаралы қаласында коммуналдық қалдықтарды жинау және жинақтау екі жолмен жүзеге асырылады:

- көппәтерлі үйлердің контейнерлік алаңдарында орналасқан контейнерлерде
- контейнерсіз (ыдыссыз) әдіспен - аумақты айналып өту және белгіленген орындарда орналастырылатын пакеттерде/қаптарда қалдықтарды кесте бойынша жинау жолымен. Контейнерсіз шығару негізінен жеке секторда жүзеге асырылады.

Қарқаралы ауданының аумағында 1 кент, 1 қала және 23 ауылдық округ орналасқан. Қарқаралы ауданы бойынша коммуналдық қалдықтарды басқару бағдарламасында осы тармақтар қамтылады.

Ауданда және қалада қалдықтарды бөлек жинау енгізілмеген.

Кейбір контейнерлік алаңдарда ПЭТ бөтелкелер мен макулатураларға арнап орнатылған торлар/контейнерлер (бұдан әрі – КА) "Қарқаралы ауданы, Қарқаралы

қаласы әкімінің аппараты" ММ-ге тиесілі. Торлар мен контейнерлер біртекті, әр түрлі күйдегі және таңбаланған.

Мемлекеттік мекемелер, әлеуметтік нысандар, жеке және коммерциялық кәсіпорындардың жеке тұрғын ғимараттарда өз контейнерлері болуы мүмкін және коммуналдық қалдықтарды жинау және әкету туралы шарттар жасасуы мүмкін, кесте Шартқа сәйкес белгіленеді. Жалғыз талап, коммуналдық қалдықтарды жинау және әкету жөніндегі субъектілер ҚР ЭГТРМ тізіміне енгізілуі тиіс.

Егер заңды тұлғалар тұрғын үйлерде болса және олар ортақ контейнерлік алаңды пайдаланса, бұл жағдайда мұндай ұйымдар конкурс нәтижелері бойынша осы учаскеге қызмет көрсететін ұйыммен, яғни белгілі бір әкімдіктермен шарттар жасасуға тиіс. Алайда, заңды тұлғалар ҚТҚ жинау және әкету үшін әрдайым шарт жасаспайды.

"Қарқаралы ауданының ТКШ, ЖК және АҚ бөлімі" ММ-ң ақпараты бойынша 2022 жылы коммуналдық қалдықтарды жинау және шығару бойынша кәсіпорындар саны 2 бірлікті құрады: ЖК "Искаков Д.Е." және ЖК "Әлібек". Жинау мен шығару жұмыстарының төмен деңгейде қамтылуы қала мен ауданда рұқсат етілмеген үйінділерге әкеледі. Тек халықпен ғана емес, заңды тұлғалармен де жұмысты күшейту қажет.

Кесте 3. Қарқаралы ауданындағы контейнерлік алаңдар мен контейнерлер туралы ақпарат

Атауы	Қарқаралы ауданы
Контейнер алаңдары	23
олардың ішінде жөндеу қажет	
Контейнерлер	115
олардың ішінде жөндеу қажет	
Қолданылатын контейнерлердің түрі	0,75 м ³ стандартты металл контейнерлер және 1,1 м ³ пластикалық еуроконтейнерлер

"Қарқаралы ауданының тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық бөлімі" мемлекеттік мекемесінің 11.08.2023 жылғы №270 ақпараты бойынша 3 кестеде көрсетілген контейнерлер коомуналдық қалдықтарды жинау және әкетуді жүзеге асыратын жеке кәсіпкер "Искаков Д.Е. тиесілі. Компания өз қаражаты есебінен контейнерлерді және басқа да қажетті инфрақұрылымды жөндеу, ауыстыру, сатып алу жұмыстарын жүргізеді.

ҚР ЭК сәйкес (365-бап, 4-тармақ, 10 тармақшасы) қаланың (ауданның) (ауданның) ЖАО қалдықтарды жинауды, тасымалдауды, сұрыптауды, қалпына келтіруді және жоюды жүзеге асыратын кәсіпкерлік субъектілері үшін қажетті инфрақұрылым құруды және оның жұмыс істеуін қамтамасыз етеді. Алайда бұл норма әкімдік тарапынан орындалмайды. Барлық қажетті техниканы, контейнерлерді, қоқыс таситын көліктерді сатып алуды қоқыс шығаратын ұйымдардың (бұдан әрі – ЖТҚ) өз қаражаты есебінен жүзеге асырады.

Бөлек жинақ

Абаттандырылған және абаттандырылмаған секторда қалдықтар бөлінбейді, өйткені бөлек жинауға арналған контейнерлер жоқ.

Жабық контейнерлік алаңдар, сондай-ақ "құрғақ" және "дымқыл" қалдықтарды бөлек жинауға арналған контейнерлер жоқ. "Құрғақ" және "дымқыл" деп бөлінген қалдықтарды жинау, қалдықтарды сұрыптау, қайта өңдеу, қалпына келтіру және жою жүргізілмейді. Ауданда қалдықтарды қайта өңдеу және кәдеге жарату кәсіпорындары жоқ. Ауданда ҚТҚ қабылдау пункттері жоқ.

Бізде заңды тұлғалардан бөлек жинақты енгізу туралы ақпарат жоқ.

Бірақ ҚР ЭК (321-бап, 2-тармағы) сәйкес 2021 жылдан бастап қалдықтарды жинау жөніндегі операцияларды жүзеге асыратын тұлғалар осы Кодекстің талаптарына сәйкес қалдықтардың бөлек жиналуын қамтамасыз етуге міндетті екені белгіленген. Яғни, ЖТҚ бөлек жинауды ұйымдастыруы керек.

Контейнерлік алаңдардан шығарылған барлық коммуналдық қалдықтар ҚТҚ полигонында сұрыптаусыз көміледі, бұл ҚР ЭК талаптарына сәйкес келмейді.

Жақын арада сұрыптау желісін салу және іске қосу қажет.

Қарқаралы ауданына іс сапар барысында нормативтік құжаттама талаптарына сәйкестігін бағалау мақсатында контейнерлік алаңдар (КА) тексерілді. Нәтижелердің талдауы 1-қосымшада келтірілген.

Бақылау пунктінде жүргізілген талдау нәтижелері бойынша КА мыналар анықталды :

- КА - дағы қатты жабынның жарықтары, бұл инфильтраттың топыраққа енуіне ықпал етеді.

- Барлық контейнерлер жаңа және қосымша іс-шараларды қажет етпейді, бірнеше жерді нтейнерлермен толықтыру жоспарлануда.

Жөндеуді қажет ететін учаскелердің нақты санын анықтау, қайталама шикізатты бөлек жинау үшін алаңдарды контейнерлермен қамтамасыз ету үшін барлық КА-ды түгендеу ұсынылады.

1.2.2. Тасымалдау

"Қарқаралы ауданының ТКШ, ЖК және АҚ бөлімі" ММ-ң ақпараты бойынша 2022 жылы коммуналдық қалдықтарды жинау және шығару бойынша кәсіпорындар саны 2 бірлікті құрады.

Тұрғындардан коммуналдық қалдықтарды шығару абаттандыру ережелеріне сәйкес жоспарлы-тұрақты негізде жүзеге асырылады.

Қала бойынша коммуналдық қалдықтарды жинау және шығару бойынша негізгі кәсіпкерлік субъектілері ЖК "Искаков Д.Е." және ЖК "Әлібек" болып табылады. Бұл

ретте ЖК абаттандырылған және абаттандырылмаған секторда Халыққа қызмет көрсетеді. Аудан бойынша жинау-әкетуді тұрғындардың өздері жүзеге асырады, өйткені қызмет көрсететін кәсіпорындар жоқ.

ҚР ЭК (337-бап)сәйкес ҚТҚ жинау, сұрыптау және тасымалдау, қауіпті емес қалдықтарды қалпына келтіру кәсіпкерлік қызметті жоспарлайтын немесе жүзеге асыратын кәсіпкерлік субъектілері қызметтің басталғаны туралы ҚР ЭГТРМ хабарлама беруі тиіс.

20.03.2023 жылғы жағдай бойынша қауіпті емес қалдықтарды жинау, сұрыптау және (немесе) тасымалдау, қалпына келтіру және (немесе) жою жөніндегі қызметтің басталғаны немесе тоқтатылғаны туралы хабарлама қабылдау туралы талон алған, қауіпті емес қалдықтарды жинау, сұрыптау және тасымалдау жөніндегі қызметтің басталғаны туралы хабарлама берген кәсіпкерлік субъектілерінің тізімінде тек ЖК Әлібек, және ЖК "Диас" бар. ЖК "Искаков Д. Е.". бұл тізімде жоқ. Бұл ретте кәсіпкерлік қызметті хабарламасыз жүзеге асыруға тыйым салынады.

Кесте 4. Тұрғындардан коммуналдық қалдықтарды жинау және шығару жөніндегі кәсіпорындар туралы ақпарат

Қалдықтарды жинау және шығару жөніндегі субъектілер	ЖК "Әлібек"	ЖК "Искаков Д.Е"
Нарық үлесі (шамамен)	100 %	21 %
ҚР ЭГТРМ тізілімінде 23.10.2022 болуы	Бар	Бар
Жүзеге асырылатын қызмет	Полигонды қайта өңдеу және пайдалану	ҚТҚ жинау және шығару
Абоненттер саны (адам)	Абаттандырылған қор - 6395 жеке тұлға	Абаттандырылған қор - 6395 жеке тұлға
	Абаттандырылмаған қор- 2835 жеке тұлғалар	Абаттандырылмаған қор- 2835 жеке тұлғалар

Ұсынылған деректер бойынша 4-кестеге сәйкес 2023 жылғы 1 тамыздағы жағдай бойынша Қарқаралы ауданы бойынша ресми тұратын 30851 мың адамның 6395 мыңға жуығы қамтылды. Қоқысты шығару қызметі тек Қарқаралы қаласында ұйымдастырылған, қалада 9230 адам тұрады. Қалған 24456 мыңы ҚТҚ жинау және шығару үшін төлемейді, өйткені ауылдық елді мекендерде ҚШҰ жоқ, қоқысты жинау мен шығаруды тұрғындардың өздері жүзеге асырады. Бұл ҚШҰ пәтерлер мен үйлерде тұратын тұрғындардың нақты санын білмейтіндігіне байланысты, өйткені ҚШҰ тұрғылықты жері бойынша тіркелген азаматтардың саны туралы өзекті ақпаратқа қол жеткізе алмайды. Осыған байланысты ҚТҚ жинау және әкету үшін шоттар жиі дұрыс қойылмайды, өйткені тариф бір тұрғынға есептеледі. Күл қождары ҚТҚ полигондарына шығарылмайды, оларды аудан тұрғындары шаруашылық қажеттіліктері үшін пайдаланады.

Сондай-ақ, абоненттік қарыз мәселесі бар. Яғни, қамтылған 6395 мың адамның тек 60% - ы ғана төлейді. Себебі қоқыс шығаратын компаниялардың өкілдерінен Қарқаралы қаласы бойынша ҚТҚ жинау және әкету қызметтеріне ақы төлеу бойынша берешек шамамен 40% - құрайды.

Осы мәселені пысықтау үшін 2021 жылдан бастап ҚР ЭК сәйкес ЖАО құзыретіне коммуналдық қалдықтарды жинау жөніндегі қызметті жүзеге асыратын ұйымдар үшін тұрғылықты жері бойынша тіркелген азаматтардың санын сәйкестендіру мақсатында халықты тіркеу туралы мәліметтерге қолжетімділікті қамтамасыз ету кіреді. Осылайша, Қарқаралы қаласы мен ауданында ҚТҚ жинау мен әкетуді жүзеге асыратын субъектілерге өз қызметтері үшін дұрыс шот ұсыну үшін халықты тіркеу туралы мәліметтерге қол жеткізуді қамтамасыз ету қажет.

Бүгінгі таңда Қарқаралы ауданында халық үшін есеп айырысу бойынша бірыңғай жүйе жоқ. Жинау және әкету жөніндегі мамандандырылған субъектілер түбіртектерді өздері жасайды және халықтан қаражат жинаумен айналысады және өздері абоненттік берешек мәселелерін шешуге тырысады.

Барлық коммуналдық қызметтер үшін бірыңғай есеп айырысу-қаржы орталығын құруды қарастыру қажет, бұл ашықтық пен қаражат жинауды арттырады.

ҚР ЭК сәйкес тұрғын үйлерде тұратын жеке тұлғалар жария шарттар негізінде орталықтандырылған жүйені пайдалануға және бекітілген тарифтерге сәйкес қызметтерге ақы төлеуге міндетті. Алайда, бұл норма ішінара орындалады. Көппәтерлі үйлердің тұрғындарына ҚТҚ жинау және әкету қызметтері жария шарт негізінде көрсетіледі. Бірақ жеке үйлердің тұрғындары жеке келісімшарттар жасағанды жөн көреді. Мүмкін, халықтың бір бөлігі жария шарттың бар екендігі туралы білмейді.

Кәсіпорындардың қатты тұрмыстық қалдықтарды жинау және әкету қызметтеріне ақы төлеу үшін жеке шарттар жасасуы тиімсіз, бұл қоқыс шығаратын ұйымға (бұдан әрі – ҚШҰ), жұмыс орындарына, жалақыға және т.б. қосымша шығындарға әкеп соғады, сондықтан Халықпен жинау және әкету үшін жеке шарттар жасасу тәжірибесін қайта қарау және жария шарт жасасуға көшу қажет. ЖАО мен ҚШҰ өз сайттарында жария шарт жариялап, халықты хабардар ету бойынша жұмыс жүргізуі қажет.

1.2.3. Сұрыптау және қайта өңдеу

Қазіргі уақытта контейнерлерден қалдықтар қолданыстағы ҚТҚ полигонына тасымалданады.

Негізінен, ҚР-ның көптеген қалалары сияқты, Қағаз, картон, пластик, шыны, құрамында сынап бар қалдықтар қайта өңделеді.

Қара металл сынықтары, түсті металдар (негізінен алюминий банкалар), ПЭТ бөтелкелері, картон, қағаз қалдықтары және автомобиль шиналары қолмен сұрыпталады.

Негізінен, ҚР-ның көптеген қалалары сияқты Қарқаралы ауданында қайта өңдеу үшін қағаз, картон, пластик, шыны, құрамында сынап бар қалдықтар жиналады.

Қара металл сынықтары, түсті металдар (негізінен алюминий банкалар), ПЭТ бөтелкелері, картон, қағаз қалдықтары және автомобиль шиналары қолмен сұрыпталады.

Әдетте, қайталама шикізатты бөлек жинауды, сұрыптауды және қайта өңдеуді жүзеге асыратын компаниялар жиналған және қайта өңделген қалдықтар туралы есептілікті ұсынбайды, осыған байланысты қайта өңдеу бойынша қолда бар статистика қалдықтарды қайта өңдеу туралы нақты деректерді көрсетпеуі мүмкін. Қалдықтарды жинау және қайта өңдеу саласындағы, оның ішінде қалдықтарды жинау және қайта өңдеу бойынша шағын және орта бизнес өкілдерімен ақпараттық жұмыс жүргізу жолымен статистиканы жетілдіру қажет.

1.2.4. Көму

Қарқаралы ауданында коммуналдық қалдықтарды басқарудың басым тәсілі оларды ҚТҚ полигонына көму болып табылады.

Аудан бойынша қауіпті емес қалдықтарды қабылдауды орналастыруды, көмуді жүзеге асыратын 25 ҚТҚ полигоны бар. Жалпы ауданы 64 га құрайды, оның ішінде Қарқаралы қаласы 7,0 га, Қарағайлы кенті 7,0 га, Егіндібұлақ ауылы 6,0 га, ал қалған 22 ауылдық округте 2,0 га.

Аудан бойынша қоршаған ортаға эмиссияға рұқсат Қарқаралы қаласы, Қарағайлы кенті, Егіндібұлақ ауылы және Қырғыз ауылдық округі бойынша 4 елді мекен бар. Қалған полигон құжаттарды заңдастыруы керек.

Қарқаралы қаласындағы Полигон. "Қарқаралы қаласы әкімінің аппараты" ММ-сі басқаруындағы полигон. Полигонда сұрыптау жүзеге асырылмайды. ҚТҚ полигоны 2021 жылғы 20 мамырдан бастап 2024 жылғы 26 мамырға дейін "26242-ЭТП "Әлібек"ЖК сенімгерлік басқаруға берілді.

ҚТҚ полигонына "Қарқаралы қаласы әкімі аппараты" ММ қоршаған ортаға эмиссияға экологиялық рұқсат 2028 жылға дейін қолданылады (12.02.2021 ж. № KZ28VCZ00786169).

Жинақталған қалдықтардың көлемі: 11.08.2023 ж. – 176 т.

ҚТҚ полигонына Қарқаралы қаласының және басқа да жақын елді мекендердің кәсіпорындары мен тұрғындарынан қалдықтар қабылданады. ҚТҚ полигоны Қарқаралы қаласының тұрғын аймағынан оңтүстік-шығысқа қарай 2 км жерде орналасқан, жолға дейінгі қашықтық 0,5 км. ҚТҚ полигоны Қарқаралы қаласының левард жағында орналасқан. Полигонның жобалық сыйымдылығы жылына 12484,9 тонна. Полигондардың аумақтары 2 аймаққа бөлінеді: қалдықтарды сақтау аймағы және шаруашылық-тұрмыстық аймақ. Қойма аймағы шартты түрде қалдықтармен кезектесіп толтырылатын жеке учаскелерге (карталарға) бөлінеді.

Шаруашылық-тұрмыстық аймақта полигон жұмысшыларына арналған вагон бар. Өрт қалқаны, барлық қажетті жабдықтар, сондай-ақ су ыдысы бар.

Егіндібұлақ ауылы полигоны. ҚТҚ полигонына Егіндібұлақ ауылының және басқа да жақын елді мекендердің кәсіпорындары мен тұрғындарынан қалдықтар қабылданады. ҚТҚ полигоны Егіндібұлақ ауылының тұрғын аймағынан оңтүстікке қарай 3,5 км жерде орналасқан. Полигонның жобалық сыйымдылығы жылына 6459,055 тонна. Полигон 2009 жылдың 3 тоқсанынан бастап пайдаланылуда. Полигонды пайдаланудың жоспарланған аяқталу мерзімі-2050 жыл. Полигонның сыйымдылығы-145000 тонна.

Қырғыз а/о полигоны. ҚТҚ полигонына Қырғыз а/о кәсіпорындары мен тұрғындарынан қалдықтар қабылданады. ҚТҚ полигоны Бүркітті ауылынан солтүстік-шығысқа қарай 3,6 км жерде орналасқан. Полигонның жобалық сыйымдылығы жылына 3000 тонна. Полигон 2009 жылдан бастап пайдаланылуда. Полигонды пайдаланудың жоспарланған аяқталу мерзімі-2085 жыл. Полигонның жобалық сыйымдылығы-33000тон.

Қарағайлы кенті полигоны. ҚТҚ полигонына Қарағайлы кентінің тұрғындарынан қалдықтар қабылданады. ҚТҚ полигоны ауылдан солтүстік-шығысқа қарай 5,0 км жерде орналасқан. Полигонның жалпы ауданы-7 га. полигонды пайдалану уақыты-3 тоқсан 2009 жыл. Полигонның жобалық сыйымдылығы 140000 тонна. Полигонды пайдаланудың жоспарланған аяқталу мерзімі-2080 жыл.

ҚТҚ полигондары толмаған, санитарлық және экологиялық нормалар мен талаптарға сәйкес келмейді, қалдықтар сұрыптаусыз көміледі, бұл полигонның қоршаған ортаның қарқынды ластану көзі, түрлі инфекциялардың таратушысы болуына әкеледі. Сондай-ақ, қалдықтар полигондарына аудан тұрғындарының күшімен шығарылады және есепке алу жүргізілмейді.

Сондықтан ҚТҚ-ны бөлек жинаудың ұтымды жүйесін, сұрыптау желісінің тиімді жұмысын енгізу жөнінде шаралар қабылдау және ҚТҚ-ны көму жөніндегі заңнама талаптарының сақталуын қамтамасыз ету қажет. Сондай-ақ, рұқсат етілмеген полигондарды анықтау бойынша аудит жүргізу ұсынылады.

1.3. Қалдықтардың жекелеген түрлерін басқару жүйесін талдау

Коммуналдық қалдықтардың қауіпті құрамдас бөліктері

Құрамында сынап бар қалдықтар

Аудан бойынша Қарқаралы қаласында құрамында сынап бар қалдықтарды жинауға арналған 2 контейнер (бұдан әрі – ҚСҚ) орнатылған.

Сондықтан ҚСҚ жинаудың реттелмеген жүйесіне және халықтың сана-сезімі мен тәртіптілігінің жеткіліксіздігіне байланысты қауіпті қалдықтардың ҚТҚ контейнерлеріне түсу мәселесі бар, бұл экологиялық қауіп-қатерге әкеледі.

ҚР ЭК сәйкес қалдықтар санатына өткен материалдар мен өнімдерге, оның ішінде құрамында сынап бар қалдықтарға қойылатын талаптар қалдықтардың жекелеген түрлерін басқару саласындағы ұлттық стандарттарда белгіленеді.

Әкімдік жеке және заңды тұлғалардан ҚСҚ жинау жүйесін ұйымдастыруы қажет.

Мамандандырылған ұйымды таңдауға, мамандандырылған контейнерлерге қызмет көрсетуге, оның ішінде құрамында сынап бар шамдар мен тамақ көздерін тасымалдауға және өңдеуге байланысты шығындар бюджет қаражаты есебінен жабылуы керек. Мамандандырылған ұйымды таңдау үшін конкурс (тендер) өткізу қажет, тандалған компанияның лицензиясы болуы және заңнамада белгіленген барлық талаптарға сай болуы тиіс.

Электр және электрондық жабдықтардың қалдықтары

Қарқаралы ауданында заңды және жеке тұлғаларда түзілетін электр және электрондық жабдықтардың қалдықтарын (бұдан әрі - ЭЭЖК) басқару жүйесі жоқ.

Әдетте, жеке тұлғаларда пайда болған ЭЭЖК ҚТҚ контейнерлеріне шығарылады, содан кейін қоқыс шығаратын ұйымдар ҚТҚ полигонына шығарылады, онда олар көміліп, қоршаған ортаға зиян келтіреді. Заңды тұлғалардан ЭЭЖК жинау жүйесі де жолға қойылмаған.

ЭЭЖК полигон жағдайында коррозияға және тотығуға ұшырайды, ал олардың құрамындағы әртүрлі ауыр металдар топырақ пен жер асты суларына түседі, сондықтан оларды ҚТҚ полигонында көмуге тыйым салынады.

ҚР ЭК-нің 365-бабына сәйкес коммуналдық қалдықтардың қауіпті құрамдас бөліктері (ЭЭЖК, құрамында сынап бар қалдықтар, батареялар, аккумуляторлар және басқа да қауіпті компоненттер) бөл ек жиналып, мамандандырылған кәсіпорындарға қалпына келтіруге берілетіні анықталды.

Қарқаралы ауданының нарығында ЭЭЖК кәдеге жарату бойынша қызметтерді көрсетілмейді.

Қалада ЭЭЖК жинау және қайта өңдеу бойынша деректерді есепке алу жүйесі де жолға қойылмаған.

ТКШ-да Қарқаралы ауданында ЭЭЖК жинау және қайта өңдеу көлемі бойынша деректер жоқ.

Осылайша, ЖАО халық үшін ЭЭЖК жинау және кәдеге жарату жүйесін ұйымдастыруы және заңды тұлғалардың ҚР ЭК 365-бабының талаптарын орындауын бақылауды күшейтуі қажет.

Ірі көлемді қалдықтар

Қарқаралы қаласының аумағында ірі көлемді қалдықтар (бұдан әрі-ІКҚ) (тұрмыстық техника, жиһаз және т.б.) бөлек жиналмайды, өйткені оларды әкетуге арналған арнайы орындар жоқ. ІКҚ контейнерлік алаңға шығарылады, содан кейін коммуналдық қалдықтардың жалпы ағынында ҚТҚ полигонына түседі.

Қазіргі уақытта ЖАО тарапынан әкету бойынша компанияны таңдау (конкурс) және ІКҚ әкету үшін арнайы орындарды айқындау бойынша жұмыс жүргізілуі тиіс.

Құрылыс қалдықтары

Халықтың құрылыс қалдықтары ҚТҚ-ның жалпы ағынында жиналады және қолданыстағы полигонға көмуге түседі.

2021 жылдан бастап құрылыс қалдықтарын көмуге тыйым салынды. ҚР ЭК сәйкес жылжымайтын объектілерді салуды немесе жөндеуді жүзеге асыратын жеке тұлғалар құрылыс қалдықтарын ЖАО ұйымдастырған арнайы орындарға дербес әкетуді жүргізеді.

Қазіргі уақытта ЖАО тарапынан құрылыс қалдықтарын әкетуге арналған арнайы орындарды анықтау және әкету бойынша компанияны таңдау (конкурс) бойынша жұмыс жүргізілуі тиіс.

Тамақ қалдықтары

Халықтың тамақ қалдықтары ҚТҚ-ның жалпы ағынында жиналады және қолданыстағы полигонға көмуге жіберіледі. Қалада тамақ қалдықтарын бөлек жинауға арналған контейнерлер жоқ. 2021 жылдан бастап тамақ қалдықтарын көмуге тыйым салынды.

Осылайша, биологиялық ыдырайтын коммуналдық қалдықтарды бөлек жинауды ынталандыру және оларды қалпына келтіру, оның ішінде компосттау және тамақ қалдықтарын көмуге тыйым салу талаптарының сақталуын бақылау жөніндегі жұмысты күшейту қажет.

1.4. Коммуналдық қалдықтарды басқару бойынша ағымдағы жағдайды талдау бойынша қорытындылар

Қарқаралы ауданында коммуналдық қалдықтарды басқару бойынша ағымдағы жағдайды талдау қорытындысы бойынша аудан коммуналдық қалдықтарды жинау және әкетумен қамтамасыз етілмеген.

Қарқаралы қаласы бөлек жинау бойынша қамтамасыз етілмеген.

Коммуналдық қалдықтарды бөлек жинау, сұрыптау, қайта өңдеу және көму, сондай-ақ аудандар мен елді мекендер бойынша жинау және шығару процестерін қарастыру қажет.

Бағдарлама шеңберінде коммуналдық қалдықтарды басқару жүйесін жетілдіру және мынадай проблемалық мәселелерді шешу қажет:

1. Контейнерлік алаңдардың санитарлық талаптарға сәйкес келмеуі, кейбір алаңдарда қоршаудың болмауы, қатты төсемде жарықтар бар және т.б.

2. КА контейнерлермен қамтамасыз етілмеуі.

3. Контейнер алаңында қайталама ресурстарды бөлек жинауға арналған контейнерлердің болмауы;

4. Халықты барлық жерде бөлек жинаумен қамтамасыз ету үшін қайталама ресурстарды бөлек жинауға арналған контейнерлердің жетіспеушілігі.
5. Халық арасында қауіпті қалдықтарды (ҚСҚ, ЭЭЖҚ, медициналық және т. б.) жинау жүйесі жолға қойылмаған
6. Биологиялық ыдырайтын (тамақ) қалдықтарды бөлек жинаудың болмауы.
7. Ірі және құрылыс қалдықтарын жинау жүйесінің болмауы.
8. Қалдықтармен жұмыс істеу саласындағы халықтың хабардарлығы мен мәдениетінің төмендігі
9. Коммуналдық қалдықтарды жинау және шығару және ҚТҚ полигонын өртеу қызметтеріне халықтың наразылығы.
10. Полигонның жиі жануы
11. ҚТҚ шығару бойынша заңды тұлғаларды толық қамтымау. Заңды тұлғалардың ҚТҚ шығаруға шарт жасасудан бас тартуы.
12. Заңды тұлғалардың ҚТҚ-ны жеке тұлғаларға арналған контейнерлерге бақылаусыз орналастыруы.
13. Жеке тұлғаларға арналған контейнерлерге ПИК жалдаған тазалағыштардың үйішілік көше қоқысын бақылаусыз орналастыруы;
14. Сыртқы факторлар, мысалы, контейнер алаңдарына кірудің қиындауы, бұзушылар үшін шаралардың болмауы.
15. Қатты тұрмыстық қалдықтарды жинауға, әкетуге, қайта өңдеуге және көмуге арналған тарифтің төмен жиналуы.
16. Қолданыстағы сұрыптау желілерінің болмауы.
17. Қалдықтарды сұрыптаусыз көму
18. Құрылыс және тамақ қалдықтарын қайта өңдеудің болмауы.
19. Полигонға көмуге жіберілетін қалдықтардың көлемін қысқартуға болатын қатты тұрмыстық қалдықтарды терең өңдеу бойынша қуаттардың болмауы
20. Қоршаған ортаға және Қарқаралы қаласы халқының денсаулығына теріс әсер ететін атмосфераға шығарындылар.
21. Полигонда қоқыс газын жинау және кәдеге жарату технологиялары жоқ, бұл полигондағы парниктік газдар шығарындыларының көлеміне теріс әсер етеді.
22. ҚТҚ полигонының экологиялық және санитарлық нормаларға сәйкес келмеуі.
23. ҚТҚ әкету жөніндегі қызметтер үшін жеке тұлғалармен есептеу және өзара есеп айырысу кезіндегі проблемалар. ҚШҰ-да тұратын жеке тұлғалардың саны туралы нақты деректер жоқ
24. Сондай-ақ, ҚТҚ шығару бойынша қызметтер үшін жеке тұлғалармен есептеу және өзара есеп айырысу кезінде проблемалар бар. Қоқыс шығаратын компанияларда тұратын жеке тұлғалардың саны туралы нақты деректер жоқ.

25. Жеке тұлғалардан төлемдер жинау проблемалары, соның салдарынан қоқыс шығаратын компанияларда дебиторлық берешек пайда болады, ол жыл сайын артып келеді.

26. Сондай-ақ ҚҚС төлеу бойынша проблемалар туындайды. Халық төлемейді, бірақ қоқыс шығаратын компанияларда ҚҚС төлеуі керек.

1.5. Коммуналдық қалдықтарды басқару секторындағы күшті және әлсіз жақтарын, мүмкіндіктері мен қауіптерін талдау

Коммуналдық қалдықтарды басқару жүйесін объективті талдау үшін оның күшті және әлсіз жақтарын, сондай-ақ бар мүмкіндіктер мен қауіптерді нақты анықтау қажет.

Кесте 5. Күшті және әлсіз жақтарын, мүмкіндіктері мен қауіптерін талдау

Күшті жақтары	Әлсіз жақтары
<ul style="list-style-type: none"> -ҚТҚ шығару қызметтерімен халықты қамту деңгейі -ҚСК құрылысы бойынша жұмыс -ЖАО-ның бизнеспен, ҚШҰ-мен, халықпен өзара іс-қимылы -Жаңа карталар салу 	<ul style="list-style-type: none"> -ҚТҚ жинауға, әкетуге, қайта өңдеуге және көмуге арналған төмен тарифтер -Тарифтер бойынша абоненттік қарыз -Биологиялық ыдырайтын (тамақ), ИКҚ, құрылыс қалдықтарын және ЭЭЖҚ бөлек жинау жүйесінің болмауы; -Қалдықтарды қайта өңдеудің төмен үлесі -Қалдықтарды сұрыптаусыз көму -Қалдықтармен жұмыс істеу саласындағы халықтың хабардарлығы мен мәдениетінің төмендігі
Мүмкіндіктер	Қауіптер
<ul style="list-style-type: none"> -Қатты тұрмыстық қалдықтарды жинау және қайта өңдеу жүйесін дамытуға бизнестің қызығушылығы -Заманауи технологиялардың болуы, азық-түлік қалдықтарын компосттау, құрылыс қалдықтарын өңдеу және т.б. -Биологиялық ыдырайтын (азық-түлік) және құрылыс қалдықтарын қайта өңдеу бойынша бизнесті дамыту және бөлек жинауды енгізу тұрғысынан үлкен әлеуеттің болуы. -Қаланың көршілес елдердің шекарасына жақын орналасуы, көршілес елдердің қайталама шикізатқа сұранысының мол болуы. -Тұрғындардың бөлек жинауға дайындығы 	<ul style="list-style-type: none"> -ЖАО қызметінің ҚР ЭК талаптарына сәйкес келмеуі -ҚТҚ полигонының толып кетуі, оның экологиялық және санитарлық нормаларға сәйкес келмеуі. -Қоршаған ортаға және Қарқаралы ауданы/қаласы халқының денсаулығына теріс әсер ететін атмосфераға шығарындылар. -Халықтың наразылығы мен наразылығы -ЖАО стратегиялық жоспарын орындамау -ЖАО қызметінің тиімділігін жыл сайынғы бағалаудың сәйкес келмеуі

2. КОММУНАЛДЫҚ ҚАЛДЫҚТАРДЫ БАСҚАРУДЫ РЕТТЕЙТІН ҰЛТТЫҚ ЗАҢНАМА

2.1. ҚР қалдықтарды басқару саласындағы саясаты

Қалдықтарды басқару саласындағы ҚР саясаты ҚР-ның "Жасыл" экономикаға көшуі жөніндегі Тұжырымдамамен (2013) және "Жасыл Қазақстан" ұлттық жобасымен (2021) айқындалады.

Стратегиялық құжаттар шығарумен қамту, бөлек жинауды енгізу, қалдықтарды кәдеге жарату және қайта өңдеу үлесін ұлғайту және тиісінше полигондарда көмілетін қалдықтар көлемін азайту қажеттілігін белгілейді.

Кесте 6. ҚР-ның "Жасыл" экономикаға және "Жасыл Қазақстан" ұлттық жобасына көшуі жөніндегі Тұжырымдаманың мақсаттары мен нысаналы көрсеткіштері

Көрсеткіштің атауы	2021	2022	2023	2024	2025	2030	2050	Дереккөз
Халықты қатты тұрмыстық қалдықтарды шығарумен қамту						100%		ЖЭТ
Қоқысты санитарлық сақтау						95%		ЖЭТ
Қайта өңделген қалдықтардың үлесі						40%	50%	ЖЭТ
Нұрсұлтан және Шымкент қалаларын, Павлодар және Қызылорда облыстарының бөлек жинаумен қамту:					80,0			
- фракциялар бойынша	40,0	50,0	60,0	70,0				
- қалдықтардың жекелеген қауіпті түрлеріне (медициналық және құрамынд	50,0	55,0	60,0	70,0				ЖҚ

а сынабы бар, ЭЭЖҚ)					80,0			
Өңдеу және кәдеге жарату үшін: Ақтөбе, Шығыс Қазақстан, Жамбыл және Қарағанды облыстарының, Нұр-сұлтан, Алматы және Шымкент қалаларының әкімдіктері								
і	21,0	24,0	27,0	30,0	34,0			
- ҚТҚ (білім көлемінен)	38,0	40,0	42,0	44,0	46,0			ЖҚ
- өнеркәсіптік қалдықтар (білім көлемінен)	2,0	5,0	5,0	7,0	10,0			
- агроөнеркәсіптік кешен қалдықтары (өткен жылға қатысты)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0			
- қауіпті медициналық қалдықтар (жиналған көлемнен)								

"Жасыл Қазақстан" ұлттық жобасында бөлек алыммен қамту бойынша нысаналы көрсеткіште Қарағанды облысы мен Қарқаралы ауданы жоқ. Бірақ Қарқаралы ауданы/

қаласы үшін ҚР басқа облыстарымен ұқсастығы бойынша осындай көрсеткіштерді белгілеу қолайлы деп санаймыз. Осы Бағдарламаның 3-бөлімінде Қарқаралы ауданы бойынша нысаналы көрсеткіштер ұсынылды.

2.2. Коммуналдық қалдықтарды басқарудың ұтымды және экологиялық қауіпсіз жүйесін ұйымдастыруға экологиялық заңнаманың талаптары

2.2.1. Жергілікті атқарушы органдардың коммуналдық қалдықтарды басқарудағы құзыреті

Коммуналдық қалдықтарға қойылатын талаптарды белгілейтін негізгі құжаттар 2021 жылы қабылданған ҚР ЭК, Коммуналдық қалдықтарды басқару қағидалар, Қалдықтарды бөлек жинауға, оның ішінде техникалық, экономикалық және экологиялық орындылығын ескере отырып, міндетті түрде бөлек жинауға жататын қалдықтардың түрлеріне немесе топтарына (түрлерінің жиынтығына) қойылатын талаптар, Қарағанды облысының елді мекендері қалалар мен аудандарды абаттандыру қағидалары болып табылады.

Коммуналдық қалдықтарды басқару саласындағы мемлекеттік саясатты іске асыру шеңберінде экологиялық заңнамаға сәйкес ЖАО-ның негізгі бағыттары мен негізгі өкілеттіктері бөлінді (7-кесте).

Кесте 8. Экологиялық заңнамада белгіленген ЖАО құзыреттері

Негізгі бағыттар	Экологиялық заңнамаға сәйкес құзыреттер мен талаптар
Коммуналдық қалдықтарды басқару саласындағы құжаттар мен нормаларды әзірлеу және бекіту	<ul style="list-style-type: none"> -коммуналдық қалдықтарды басқару жөніндегі бағдарламаны әзірлеуді ұйымдастыру -коммуналдық қалдықтардың түзілу және жинақталу нормаларын әзірлеу; -коммуналдық қалдықтардың түзілу және жинақталу нормаларын есептеу қағидаларын бекіту; -жинау, тасымалдау, сұрыптау және көму тарифтерін әзірлеу; -ҚТҚ жинауды, тасымалдауды, сұрыптауды және көмуді жүзеге асыратын субъектілер арасында тарифті бөлу тәртібін айқындау.
	<ul style="list-style-type: none"> -бөлек жинауды көздейтін коммуналдық қалдықтарды жинаудың ұтымды және экологиялық қауіпсіз жүйесін ұйымдастыру; -жинауды, тасымалдауды, сұрыптауды, қалпына келтіруді және жоюды жүзеге асыратын кәсіпкерлік субъектілері үшін қажетті инфрақұрылым құруды және оның жұмыс істеуін қамтамасыз ету; -конкурс (тендер)өткізу арқылы ҚТҚ жинау және әкету бойынша ҚШҰ-ны айқындау; -объектілерді салу және орналастыру үшін жер учаскелерін бөлу (оның ішінде КА және қайталама шикізатты қабылдау пункттерін жайластыру үшін),

Коммуналдық қалдықтарды басқару жүйесінің жұмыс істеуін қамтамасыз ету	<p>жер учаскелерінің шекараларын ресімдеуді қамтамасыз ету;</p> <p>-КА және қайталама шикізатты қабылдау пункттерінің орналасқан жерін анықтау, КА және пайдаланылатын контейнерлердің бірыңғай құрылысын немесе реконструкциясын өткізуді ұйымдастыру;</p> <p>-бөлек жинауға арналған контейнерлердің қажетті санын орнатуды ұйымдастыру;</p> <p>-жеке тұлғаларда пайда болатын құрылыс қалдықтары мен ІКҚ үшін орындарды ұйымдастыру ;</p> <p>-бөлек жиналған қалдықтарды тасымалдауды ұйымдастыру;</p> <p>-коммуналдық қалдықтарды көму объектілерінің құрылысын қамтамасыз ету;</p> <p>-коммуналдық қалдықтарды басқару кезінде қоршаған орта сапасының нысаналы көрсеткіштеріне қол жеткізуді қамтамасыз ету;</p> <p>-халықты тіркеу туралы мәліметтерге (тұрғылықты жері бойынша тіркелген азаматтардың санын сәйкестендіру мақсатында) жинауды, тасымалдауды , сұрыптауды, қалпына келтіруді және жоюды жүзеге асыратын ұйымдар үшін қолжетімділікті қамтамасыз ету.</p>
Коммуналдық қалдықтарды басқару жүйесінің жұмыс істеу мониторингі	-ҚР ЭК және Коммуналдық қалдықтарды басқару ережелеріне сәйкес коммуналдық қалдықтардың айналымын бақылау.
Халықпен жұмыс өткізу және коммуналдық қалдықтарды басқару саласын ынталандыру	<p>-бөлек жинауды қоса алғанда, ҚТҚ жинаудың, кәдеге жаратудың және өңдеудің ұтымды жүйесі туралы халықты хабардар ету;</p> <p>-органикалық коммуналдық қалдықтарды бөлек жинауды және оларды қалпына келтіруді ынталандыру, соның ішінде компосттау арқылы;</p> <p>* Биогаз және энергия өндіру мақсатында, атап айтқанда компосттау және кәдеге жарату әдісімен қайта өңдеу жөніндегі шараларды қоса алғанда, биологиялық ыдырайтын қалдықтарды көмуді қысқартуды ынталандыру жөніндегі іс-шараларды ұйымдастыру.</p>

2.2.2. Коммуналдық қалдықтарды басқару жүйесіндегі басқа субъектілердің талаптары мен міндеттемелері

Коммуналдық қалдықтарды басқару жүйесіндегі ҚШҰ талаптары мен міндеттемелері

- 1) ҚР ЭГТРМ-не қызметті жүзеге асырудың басталғаны туралы хабарлама беру
- 2) Арнайы жабдықталған көлік құралдарын пайдалану,
- 3) Көлік құралдарын спутниктік навигациялық жүйелермен жабдықтау

4) ҚТҚ иелерімен шарттар жасасу (халықпен орталықтандырылған жүйе жанындағы жария шарттар).

5) ҚТҚ өңдеуді немесе көмуді жүзеге асыратын кәсіпкерлік субъектілерімен шарттар жасасу.

6) Бөлек жиналған қалдықтар (фракциялар, қалдықтар түрлері) үшін әкетудің жекелеген кезеңділігін айқындау.

7) Одан әрі пайдалануға жарамсыз контейнерлерді жөндеуді және ауыстыруды ұйымдастыру және контейнерлер мен контейнерлік алаңдарды жуу мен дезинфекциялауды қамтамасыз ету жөніндегі шаралар.

8) Қалдықтарды арнайы техникаға бөлек жинауға арналған контейнерлерді түсіру кезінде төгілген қоқыстарды жинауды жүргізу.

Коммуналдық қалдықтарды басқару жүйесіндегі халықтың және заңды тұлғалардың талаптары мен міндеттемелері

1) жария шарттар негізінде қалдықтарды жинаудың орталықтандырылған жүйесін пайдалану.

2) қалдықтарды бөлек жинау үшін жасалған шарттарға сәйкес қалдықтарды түрлері немесе топтары бойынша бөлуді қамтамасыз ету.

3) құрылыс қалдықтары мен ІКҚ-ны ЖАО ұйымдастырған арнайы орындарға дербес әкету.

4) тұрғын үйлерде немесе жеке тұрған ғимараттарда қызметін жүзеге асыратын заңды тұлғалар мен жеке кәсіпкерлердің (ЖК) қалдықтарды жинаудың орталықтандырылған жүйесін пайдалану кезінде ЖАО-ның белгілі бір учаскелеріне қызмет көрсететін, яғни конкурсты жеңіп алған ҚШҰ-мен шарттар жасасу міндеті.

5) қалдықтарды жинаудың орталықтандырылған жүйесіне жатпайтын, жеке тұрған ғимараттарда қызметін жүзеге асыратын заңды тұлғалар мен ЖК-нің қызметтің басталғаны туралы хабарлама берген және ҚР ЭЭЖҚ рұқсаттар мен хабарламалар тізіліміне енгізілген ҚШҰ-мен шарт жасасу міндеті.

6) ҚТҚ-ны өз бетінше әкету кезіндегі заңды тұлғалар мен ЖК міндеті ҚТҚ-ны қайта өңдеуді немесе көмуді жүзеге асыратын кәсіпкерлік субъектілерімен шарттар.

Коммуналдық қалдықтарды басқару жүйесіндегі пәтер иелері мен компания басқарушыларының бірлестіктеріне қойылатын талаптар

1) Заңды тұлғалар мен жеке кәсіпкерлердің (мүлік меншік иелерінің бірлестіктері, басқарушы компаниялар, қызмет көрсететін ұйымдар және т. б.) контейнерлік алаңдарды, ІКҚ-ды, сондай-ақ оларға іргелес аумақты сақтауға арналған арнайы алаңдарды ұстауы,

2) Халық үшін жағдай жасау және мамандандырылған көлік құралдарының жұмысы мақсатында жылдың қыс мезгілінде контейнерлерге кіреберістер мен кіреберістерді қардан және мұздан тазартуды ұйымдастыруды қамтамасыз ету.

Полигондарға көмуге қойылатын талаптар

1) пластмасса, макулатура, картон және қағаз қалдықтарын, ҚСҚ, шыны ыдыстар, шыны тұсқағаздар, ЭЭЖҚ литий және қорғасын-қышқылды батареялар, құрылыс, медициналық, тамақ және сұйық қалдықтар, қабылдау критерийлерін қанағаттандырмайтын қалдықтарды көмуге тыйым салу;

2) ҚТҚ-ны алдын ала сұрыптамай көмуге тыйым салу;

3) полигонға түскенге дейін полигонда көмуге арналған қалдықтардың саны мен қауіпті қасиеттерін азайтуды қамтамасыз ету;

4) қалдықтарды жинақтауға немесе көмуге арналған арнайы белгіленген орындардан тыс жинауға тыйым салу;

5) қабылдау критерийлерін орындау мақсатында қалдықтарды араластыруға тыйым салу;

6) Полигон операторының биологиялық ыдырайтын қалдықтарды көму көлемін қысқарту және қоқыс газын жинау және кәдеге жарату жүйелерін орнату арқылы полигондағы метан шығарындыларын азайту жөнінде шаралар қабылдау қажеттілігі;

7) ҚТҚ полигондарында фильтрат пен қоқыс газын жинауға және бұруға арналған жүйенің, шығарындыларды мониторингілеу жүйесінің (қоқыс газы) болуы.

8) салынып жатқан ҚТҚ полигондарында сүзгіге қарсы экранның болуы

9) полигонда олардың қоршаған ортаға теріс әсерінің алдын алу үшін депозитке салынған қалдықтарда түзілетін фильтрат пен сарқынды сулардың мониторингі жүйесінің болуы;

10) ҚР ЭК талаптарын орындау қамтамасыз етілмейтін ҚТҚ полигонын пайдалануға тыйым салу.

3. ҚАЛДЫҚТАРДЫ БАСҚАРУ БАҒДАРЛАМАСЫНЫҢ МАҚСАТТАРЫ, МІНДЕТТЕРІ ЖӘНЕ НЫСАНАЛЫ КӨРСЕТКІШТЕРІ

3.1. Мақсаты мен міндеттері

Бағдарламаның мақсаты Қазақстан Республикасының экологиялық заңнамасының талаптарына сәйкес коммуналдық қалдықтарды басқару жүйесін жетілдіру және Қарқаралы ауданы/қаласының тұрғындары үшін көрсетілетін қызметтердің сапасын арттыру болып табылады.

Бағдарламаның Міндеттері:

1) Қала халқын қалдықтарды жинау және әкету жөніндегі қызметтермен толық қамтуды қамтамасыз ету үшін коммуналдық қалдықтарды жинау және тасымалдау жүйесін одан әрі дамыту;

2) Қалдықтарды бөлек жинау жүйесін жетілдіру;

3) Коммуналдық қалдықтарды қайта өңдеу және кәдеге жарату жүйесін дамыту, оның ішінде спецификалық (тамақ, құрылыс және ірі габаритті қалдықтар, ЭЭЖҚ және т. б.);

4 Коммуналдық қалдықтарды қауіпсіз көмуді қамтамасыз ету;

5 Коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеу мәселелері бойынша халықтың мәдениеті мен хабардарлығын арттыру және барлық мүдделі тараптардың өзара іс-қимылын күшейту.

3.2. Нысаналы көрсеткіштер

Осы бағдарлама шеңберінде Қарқаралы ауданында коммуналдық қалдықтарды басқару жүйесін жетілдіру бойынша нысаналы көрсеткіштер белгіленді (кесте 8). 2-қосымшада бағдарлама көрсеткіштерінің мониторингінә бірыңғай тәсілді қамтамасыз ету мақсатында осы Бағдарламада белгіленген көрсеткіштерді айқындау әдістемесі ұсынылған.

Кесте 8. 2024-2028 жылдары Қарқаралы ауданы бойынша қалдықтарын жинау, әкету, қайта өңдеу және көмумен халықты қамту жүйесін жетілдіру жөніндегі нысаналы көрсеткіштер

№	Нысаналы көрсеткіштер	Ағымдағы жағдай (2021-2022)	2024	2026	2028
1	Қарқаралы ауданының тұрғындарын ҚТҚ жинау және әкетумен қамту	21 % (12 ай 2022)	21%	35%	60%
2	Бөлек алыммен қамту: - фракциялар бойынша құрғақ және дымқыл - қалдықтардың жекелеген қауіпті түрлеріне (медициналық және құрамында сынабы бар, электрондық және тұрмыстық техника)	0% (12 ай 2022)		35% 30%	60% 40%
3	ҚТҚ қайта өңдеу және кәдеге жарату үшін (білім көлемінен)	0% (2021)		20%	30%
4	Экологиялық талаптарға сәйкес ҚТҚ полигонын жабу				

	ж ә н е рекультивацияла у				
5	Халықтың экологиялық өмір сапасына қанағаттану деңгейі	21% (2021) 21 % (2022)	60%	70%	80%

4. БАҒДАРЛАМАНЫ ІСКЕ АСЫРУДЫҢ НЕГІЗГІ БАҒЫТТАРЫ, ҚОЙЫЛҒАН МАҚСАТТАРҒА ҚОЛ ЖЕТКІЗУ ЖОЛДАРЫ ЖӘНЕ ТИІСТІ ШАРАЛАР

4.1. Коммуналдық қалдықтарды жинау және тасымалдау жүйесін одан әрі дамыту жөніндегі шаралар

Коммуналдық қалдықтарды жинау және тасымалдау жүйесін жаңғырту үшін мынадай іс шараларды орындау қажет:

-Қарқаралы ауданы мен қаласының тұрғындарын қалдықтарды жинау және шығару қызметтерімен қамту;

-бәсекелестік негізде ұзақ мерзімді келісімшарттар жасасу және конкурстар өткізу;

-экономикалық негізделген тарифтерді бекіту;

-тарифтің жиналуын арттыру;

-қалдықтарды жинауға арналған контейнерлік алаңдарды санитарлық нормаларға сәйкес келтіру. Жиналатын қалдықтардың көлемі мен ерекшелігіне қарай жаңа контейнерлерді ауыстыру және орнату. Қоқыс таситын көліктер паркін және басқа да қажетті техниканы жаңарту.

Халықты қалдықтарды жинау және шығару жөніндегі қызметтермен қамту

Қарқаралы ауданы және қаласының тұрғындарын қалдықтарды жинау және тасымалдау бойынша қызметтермен қамту тек жеке, сонымен қатар заңды тұлғалардың қызметтерімен толық қамту есебінен қамтамасыз етіледі. Осы учаскелерге қызмет көрсету үшін ЖАО айқындаған тұрғын үйлерде немесе жеке тұрған ғимараттарда (егер контейнерлер болмаса) қызметті жүзеге асыратын заңды тұлғалармен ҚТҚ жинау және әкету жөніндегі қызметтерге ЖАО-мен шарттар жасасу жөнінде хабардар ету жұмыстарын жүргізу қажет.

Ұзақ мерзімді келісімшарттар жасасу және бәсекелестік негізде конкурстар өткізу

ҚТҚ жинау және әкету жөніндегі қызметтердің сапасын арттыру үшін коммуналдық қалдықтарды басқаруға бәсекелестік негізде ұзақ мерзімді келісімшарттар жасасу қажет.

Нарыққа қатысушыларды айқындау бойынша конкурс (тендер) өткізу кезінде ЖАО ҚР ЭК және коммуналдық қалдықтарды басқару қағидаларына сәйкес ЖАО үшін

талаптарды белгілейтін болады. ҚТҚ жинау және тасымалдаумен мамандандырылған кәсіпорындар айналысуы тиіс, олардың қызметі бірінші кезекте ҚР экологиялық заңнамасының талаптарына сәйкес келуі тиіс.

ҚШҰ таңдау кезіндегі негізгі талаптардың бірі - ҚТҚ жинау және әкету жөніндегі компанияның ҚР ЭГТРМ тізілімінде болуы, яғни қызметті жүзеге асырудың басталғаны туралы хабарлама беру. Қауіпті емес қалдықтарды жинау, сұрыптау және тасымалдау жөніндегі қызметті жүзеге асыратын кәсіпкерлік субъектілері "Рұқсаттар және хабарламалар туралы" ҚР заңына сәйкес ҚР ЭГТРМ қызметіне кірісу туралы хабарлама беруге міндетті. Хабарлама тәртібіне сәйкес келмейтін ҚШҰ конкурса қатыспайды және ҚТҚ жинау әкету бойынша қызметтер көрсетеді. Себебі қауіпті емес қалдықтарды жинау, сұрыптау және тасымалдау бойынша қызметті ҚР ЭГТРМ хабарламай жүзеге асыруға тыйым салынады.

Егер қауіпті қалдықтармен жұмыс істеу болса, онда мамандандырылған ұйымдардың лицензиясы болуы керек.

Экономикалық негізделген тарифтерді бекіту

Қала мен ауданда коммуналдық қалдықтарды басқарудың ұтымды жүйесін одан әрі дамыту үшін жаңа тарифтерді есептеу және бекіту қажет. Белгіленген тарифтер қазіргі заманғы шындықтар мен инфляциялық процестерді ескере отырып, қалдықтарды жинауға, тасымалдауға, сұрыптауға және көмуге мамандандырылған ұйымдардың шығындарын жабуы керек.

Экономикалық негізделген тарифтерді уақтылы қайта қарау, индексстеу және бекіту мамандандырылған ұйымдардың қалдықтарды жинау және шығару бойынша сапалы жұмысын қамтамасыз етуге мүмкіндік береді, бұл қаланың экологиялық жағдайына және халықтың денсаулығына жағымды әсер етеді.

ҚТҚ жинауға, әкетуге, қайта өңдеуге және көмуге және халықтың уақтылы төлеуіне тарифтің жиналуын арттыру

Халықты тіркеу туралы мәліметтерге қол жеткізуге қатысты ЖАО-ның мамандандырылған ұйымдармен өзара іс-қимылын күшейту жоспарлануда.

Азаматтарды тұрғылықты, уақытша болатын (тұратын) жері бойынша тіркеу кезінде жаңа тіркеу мекенжайы туралы мәліметтер нақты уақыт режимінде ПМ ақпараттық жүйесінен эталондық деректер банкі болып табылатын және оған қол жеткізу барлық мемлекеттік және жергілікті атқарушы органдарға (әкімдіктерге) қамтамасыз етілген "жеке тұлғалар" Мемлекеттік Деректер базасына (әкімші – ҚР ӘМ) беріледі ҚР.

Осы интеграция шеңберінде ЖАО ҚТҚ жинау, әкету, қайта өңдеу және көму үшін төлемдерді дұрыс есептеуге мүмкіндік беретін мекенжай бойынша тіркелген азаматтардың саны туралы мәліметтерді иесіздендірілген түрде (дербес деректерді берусіз) ҚШҰ-на беретін болады.

Қалдықтарды жинауға арналған контейнерлік алаңдарды санитарлық нормаларға сәйкес келтіру, жиналатын қалдықтардың көлемі мен ерекшелігіне қарай жаңа контейнерлерді ауыстыру және орнату.

Құрылыс түріне байланысты коммуналдық қалдықтарды жинау және тасымалдау жүйесі келесідей ұйымдастырылады:

Көп қабатты құрылыс аудандарында:

-тұрғын аймақтарда контейнерлік алаңдарды жабдықтау;

-стандартты контейнерлерді орнату;

-қалдықтарды шығару үшін жиналған қалдықтардың тығыздығын арттыру үшін престоу жүйесі бар қоқыс таситын көліктерді пайдалану.

Жеке құрылыс аудандарында:

-жеке контейнерлерді орнату;

-қалдықтарды шығару үшін үлкен көлемді және жоғары қысу қабілеті бар қоқыс таситын көліктерді пайдалану.

КА санитарлық нормаларына сәйкес келтіру үшін келесі іс шаралар орындалады:

-Үй иелерінің, ұйымдардың, мәдени-бұқаралық мекемелердің, демалыс аймақтарының аумағында көлікке арналған кіреберістері бар қалдықтарды жинауға арналған контейнерлерді орналастыру үшін арнайы алаңдар бөлінсін. Алаңды қатты жабынмен орналастыруға және қалдықтарды желмен тарату (тарату) мүмкіндігін болдырмайтын, бірақ кемінде 1,5 м биіктікке дейін үш жағынан қоршауға.

Контейнерлік алаңды тұрғын және қоғамдық ғимараттардан, балалар объектілерінен, спорт алаңдарынан және халықтың демалыс орындарынан кемінде 25 м қашықтықта орналастыруға. Қалыптасқан құрылыс аудандарында, санитариялық алшақтықтарды сақтау мүмкіндігі болмаған кезде, қашықтықтар ЖАО-ның, халықтың санитариялық-эпидемиологиялық саламаттылығы саласындағы мемлекеттік органның аумақтық бөлімшелерінің, объектілердің меншік иелерінің және басқа да мүдделі тұлғалардың қатысуымен комиссиялық түрде белгіленеді.

Коммуналдық қалдықтарды шығару кесте бойынша жүзеге асырылатын болады.

Коммуналдық қалдықтарды тасымалдау шығындарын азайту үшін белгіленген санитарлық және табиғатты қорғау талаптарына сәйкес келетін қалдықтарды шығарудың минималды жиілігі қабылданады.

Шығару жиілігін белгілеу кезінде коммуналдық қалдықтардың түзілу көлемін, олардың морфологиялық құрамын, жинау үшін қолданылатын контейнерлердің түрі мен санын (контейнерлер арқылы жинау кезінде) назарға алған жөн.

Егер коммуналдық қалдықтар бөлек жиналса, қалдықтардың әрбір санаты (фракциясы, түрі) үшін әкетудің өзіндік кезеңділігі айқындалады.

Қалдықтарды контейнерлерде 0оС және одан төмен температурада сақтау мерзімі – үш тәуліктен аспайды, оң температурада - бір тәуліктен аспайды.

Жаңа контейнерлерді ауыстыру және орнату жиналатын қалдықтардың көлемі мен ерекшелігіне және оларды сақтау мерзіміне байланысты жүргізіледі. Контейнерлерді жаңарту кезінде заманауи еуроконтейнерлерді сатып алу жоспарлануда.

Пластмасса, қағаз және картон қалдықтары көліктің барлық түрлерімен тасымалданады. Шыны ыдыстың қалдықтары бүлінуді болдырмауға бағытталған шараларды қабылдай отырып, көліктің кез келген түрімен тасымалданады. Шыны ыдыстың қалдықтарын тасымалдау, тиеу және түсіру кезінде олардың сақталуын, механикалық әсерлерден қорғалуын қамтамасыз ететін шаралар қабылдау қажет.

Осы бағдарлама шеңберінде ЖАО контейнерлер паркін жаңарту, толықтыру, контейнерлік алаңдарды жөндеу және оларды санитарлық нормалар мен заңнама талаптарына сәйкес келтіру жоспарлануда.

Қоқыс таситын көліктер паркін жаңарту ҚШҰ қаражаты және жеке инвестициялар есебінен жүзеге асырылатын болады.

Ағымдағы жылы "Қарағайлы кенті әкімінің аппараты" ММ қоқыс таситын арнайы техника мен 64 қоқыс контейнерін сатып алды. Қазіргі уақытта қызмет көрсететін ұйымды анықтау бойынша жұмыстар жүргізілуде.

4.2. Коммуналдық қалдықтарды басқару бойынша инфрақұрылымды жаңғырту жөніндегі шаралар

Коммуналдық қалдықтарды жинау және тасымалдау жүйесін жаңғырту үшін мынадай іс шараларды орындау қажет:

1. Барлық контейнерлік алаңдарды түгендеу. Контейнерлік алаңдарды жөндеу, контейнерлермен ауыстыру және толықтыру қажеттілігін анықтау.

2. ҚТҚ уақтылы шығарылуын қамтамасыз ету үшін контейнерлер паркін толықтыру, қоқыс таситын көліктер паркін жаңарту.

3. Барлық қоқыс таситын көліктерде спутниктік навигациялық жүйелердің болуы. ЖАО үшін ҚШҰ спутниктік навигациялық жүйелеріне қолжетімділікті қамтамасыз ету.

4. ҚТҚ жинау және тасымалдау қызметтеріне Халықпен жария шарттар жасасу.

5. Заңды тұлғаларда ҚТҚ жинау және тасымалдаумен қамтуды арттыру.

1. Барлық контейнерлік алаңдарды түгендеу. Контейнерлік алаңдарды жөндеу, контейнерлермен ауыстыру және толықтыру қажеттілігін анықтау.

Ағымдағы жағдайға талдау жүргізу барысында нормативтік құжаттама талаптарына сәйкестігін бағалау үшін контейнерлік алаңдар қаралды.

КА-да бағалау нәтижелері бойынша КА-да қатты жабынның жарықтары мен бөліністері бар, бұл инфильтраттың топыраққа енуіне ықпал етеді. Кейбір КА-да аралас қалдықтарға арналған контейнерлер жетіспейді және бөлек жинауға арналған контейнерлер жоқ.

Қалдықтарды бөлек жинауға қойылатын талаптарға сәйкес, ҚР ЭГТРМ м.а. 2021 жылғы 2 желтоқсандағы №482 бұйрығы, ЖАО-ның 8-тармағы контейнерлік алаңдар мен пайдаланылатын контейнерлерді біркелкі салуды немесе реконструкциялауды, контейнерлік алаңдар мен қайталама шикізатты қабылдау пункттерінің орналасқан жерін айқындауды іске асыруды қамтамасыз етеді;

Әкімдік жөндеуді қажет ететін алаңдардың нақты санын анықтау, алаңдарды аралас қалдықтар мен қайталама шикізат үшін жеткілікті контейнерлермен қамтамасыз ету үшін барлық КП түгендеу жүргізеді.

КА санитарлық нормаларына сәйкес келтіру үшін келесі іс шаралар орындалады:

Қалдықтарды желмен тарату (тарату) мүмкіндігін болдырмайтын, бірақ 1,5 м-ден кем емес, қатты жабыны бар алаңды үш жағынан биіктікке қоршау керек.

"Өндіріс және тұтыну қалдықтарын жинауға, пайдалануға, қолдануға, залалсыздандыруға, тасымалдауға, сақтауға және көмуге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптарға" сәйкес ҚР ДСМ м.а. 2020 жылғы 25 желтоқсандағы № ҚР ДСМ-331/2020 бұйрығы ҚТҚ жинауға арналған контейнерлер қақпақтармен жабдықталуы тиіс. Елдің барлық елді мекендеріндегі қазіргі тәжірибе көрсеткендей, егер контейнерлерде қақпақтар болса, әдетте ешкім жабылмайды, өйткені бұл өте ауыр, ыңғайсыз және гигиеналық емес. Қазіргі жағдайда жабық контейнерлік алаңдарды ұйымдастыру ұсынылады. Бұл контейнерлерге жауын-шашынның түсуін болдырмайды және елді мекендердің сыртқы түрін жақсартады.

Контейнерлік алаңды тұрғын және қоғамдық ғимараттардан, балалар объектілерінен, спорт алаңдарынан және халықтың демалыс орындарынан кемінде 25 м қашықтықта орналастыруға.

Қалыптасқан құрылыс аудандарында санитариялық алшақтықтарды, қашықтықты сақтау мүмкіндігі болмаған кезде ЖАО, халықтың санитариялық-эпидемиологиялық саламаттылығы саласындағы мемлекеттік органның аумақтық бөлімшелерінің, объектілердің меншік иелерінің және басқа да мүдделі тұлғалардың қатысуымен комиссиялық комиссия белгіленсін.

2. ҚТҚ уақтылы шығарылуын қамтамасыз ету үшін контейнерлер паркін толықтыру, қоқыс таситын көліктер паркін жаңарту.

Инфрақұрылым-қалдықтарды жинау жүйесінің негізгі компоненттерінің бірі. КА жағдайын бағалау кезінде қайталама шикізатты бөлек жинауға арналған контейнерлер жоқ екені анықталды.

Қазіргі уақытта Қарқаралы қаласында контейнерлер қолда бар шарттардың саны бойынша белгіленеді. Алайда, барлық тұрғындар келісімшарт жасамайды, бірақ сонымен бірге олар өз қалдықтарын КА-ға шығарады. Мұндай жағдайларда контейнерлердің жетіспеушілігі мен толып кетуі проблемасы туындайды, өйткені контейнерлер саны жасалған шарттар бойынша есептелген.

Түгендеу жүргізу кезінде контейнерлерді пайдаланатын халық санына, қалдықтардың жинақталу нормаларына, оларды сақтау мерзімдеріне қарай есептеулер жүргізілетін болады. Тиісінше, КА жеткілікті контейнерлермен толықтырылады, ескілері жаңа контейнерлермен ауыстырылады.

Пайдаланылған контейнерлердің істен шығуына және жаңа тұрғын үйлерді қамтамасыз етуге байланысты контейнер паркін үнемі жаңартып отыру қажет қала объектілерін қалдықтарды әкету арқылы жүзеге асырады.

Тұрғындарда пайда болатын қалдықтардың жыл сайын өсіп келе жатқан жалпы көлемін тасымалдауды қамтамасыз ету үшін көлік құралдарының, қоқыс таситын көліктердің паркін тұрақты толықтыру қамтамасыз етілуге тиіс.

ҚТҚ жинау және тасымалдау ұйымдары халық пен заңды тұлғалардан ҚТҚ жинау, тасымалдау, сұрыптау және көму тарифі есебінен ғана жұмыс істейді. мамандандырылған ұйымдардың негізгі шығындарына мыналар жатады: қызметкерлерге еңбекақы төлеу, салық төлеу, техника мен өндірістік объектілерді қолдау, жанар-жағармай материалдарымен қамтамасыз ету, амортизация және т. б. Аталған шығындар Қазақстан Республикасы Экология, Геология және табиғи ресурстар министрінің 2021 жылғы 14 қыркүйектегі № 377 бұйрығымен бекітілген қатты тұрмыстық қалдықтарды жинауға, тасымалдауға, сұрыптауға және көмуге халық үшін тарифті есептеу әдістемесі бойынша есептелетін тариф сомасына енгізілді. Әдістеме қоқыс таситын көліктерді сатып алу және жаңарту шығындарын қамтымайды.

ҚР ЭК 365-бабының 4-тармағында коммуналдық қалдықтарды жинау, тасымалдау, сұрыптау, қалпына келтіру және жою жөніндегі қызметті жүзеге асыратын кәсіпкерлік субъектілері үшін ЖАО қажетті инфрақұрылымын құруды және оның жұмыс істеуін қамтамасыз ету белгіленгеніне қарамастан, көптеген қалаларда бұл норма орындалмайды.

Негізінен ЖАО көптеген қалаларда бұл қалдықтарды жинау және шығару секторының бәсекеге қабілетті ортада екендігімен түсіндіріледі.

Арнайы нормативтік қамтамасыз ету қалдықтарды әкетуге арналған көлікпен 100 мың тұрғынға 20 қоқыс тасушы есебінен белгіленеді.

Сондықтан қалдықтарды басқарудың тиімді жүйесін енгізу үшін инфрақұрылымды жаңарту және жетілдіру үшін мемлекет тарапынан шаралар қажет.

Кәсіпкерлік субъектілеріне қолдау көрсету және заңнама талаптарын орындау үшін ЖАО "мемлекеттік сатып алу туралы" ҚР Заңының 4-тарауына сәйкес қала бюджеті есебінен қоқыс таситын көліктер паркін жаңартуды, оның ішінде жарамсыз болып қалғандардың орнына жаңа контейнерлер сатып алуды қамтамасыз ете алады және оларды МВО-ға бере алады.

"Мемлекеттік сатып алу туралы" ҚР Заңының 4-тарауы конкурс тәсілімен мемлекеттік сатып алуды жүзеге асыруды белгілейді. Мемлекеттік сатып алуды ұйымдастырушының (ЖАО) конкурстық құжаттамасында оның ішінде Үлгілік болып

табылатын тауарларды, жұмыстарды немесе көрсетілетін қызметтерді мемлекеттік сатып алу туралы шарттың жобасы қамтылуға тиіс. Шартқа қосымшаларда қызмет көрсету/Жұмыстарды орындау көлемі, талаптары, техникалық ерекшелігі көрсетіледі.

Осылайша, ЖАО мен ҚТҚ басқару саласындағы кәсіпкерлік субъектілері арасындағы, оның ішінде контейнерлерді сатып алу, орнату және оларға қызмет көрсету бөлігіндегі құқықтық қатынастар мемлекеттік сатып алу жөніндегі конкурс (тендер) шеңберінде жасалған шарттармен реттелуге тиіс.

Жоғарыда айтылғандарға байланысты бағдарламаға ҚТҚ уақтылы шығарылуын қамтамасыз ету үшін қоқыс таситын көліктер паркін біртіндеп жаңарту жөніндегі іс-шараны қосуды ұсынамыз. Бағдарлама 5 жылға әзірленуде, осы кезеңде ҚШҰ, ЖАО немесе МЖӘ қаражаты есебінен 2-3 қоқыс таситын көлік сатып алуды ұсынамыз.

3. Қоқыс таситын көліктерде спутниктік навигациялық жүйелердің болуы. ЖАО үшін ҚШҰ спутниктік навигациялық жүйелеріне қол жеткізуді қамтамасыз ету.

ҚР ЭК 368-бабының 4-тармағына сәйкес ҚТҚ тасымалдау жөніндегі қызметті жүзеге асыратын кәсіпкерлік субъектілері қызмет көрсету кезінде көлік құралдарын " Қазақстан Республикасының қоршаған ортасы мен табиғи ресурстарының жай-күйі туралы Ұлттық деректер банкі" ақпараттық жүйесіне қосылған спутниктік навигациялық жүйелермен жабдықтауға және осы жүйелерді тұрақты жұмыс жағдайында ұстауға тиіс.

Қазіргі уақытта қоқыс таситын көліктерде спутниктік навигациялық жүйелер орнатылған, оларды тек қоқыс шығаратын компанияның басшылығы бақылайды. Өйткені" Қазақстан Республикасының қоршаған ортасы мен табиғи ресурстарының жай-күйі туралы Ұлттық деректер банкі " әлі жұмыс істемейді.

365-баптың 4-тармағына сәйкес ЖАО коммуналдық қалдықтардың айналымын бақылауды, коммуналдық қалдықтарды басқару қағидаларын жүзеге асыру, сондай-ақ коммуналдық қалдықтардың пайда болу көлемін азайтуға бағытталған іс-шаралар мен экономикалық құралдарды әзірлеу арқылы коммуналдық қалдықтарды басқару саласындағы мемлекеттік саясатты іске асырады.

ҚШҰ-ның нақты уақыттағы жұмысын бақылау үшін қоқыс таситын көліктердің қозғалысын қадағалау бойынша спутниктік навигациялық жүйелердің деректері қала әкімдігіне берілуі тиіс. Яғни, әкімдіктер қосымшаларға (спутниктік навигациялық жүйелер) қол жеткізе алады. Ұсыну тетігі негізгі МВО-мен талқыланатын болады, сондай-ақ бұл талап ҚТҚ жинауға және тасымалдауға конкурс өткізу кезінде шарттардың бірі болады.

Бұл шара рұқсат етілмеген полигондардың пайда болуын, уақтылы әкетілмеуін және т. б.

4. ҚТҚ жинау және тасымалдау қызметтеріне Халықпен жария шарттар жасасу.

ҚР ЭК 367-бабының 3-тармағына сәйкес тұрғын үйлерде тұратын жеке тұлғалар жария шарттар негізінде орталықтандырылған жүйені пайдалануға және бекітілген тарифтерге сәйкес қызметтерге ақы төлеуге міндетті.

Алайда, бұл норма Қарқаралы қаласында орындалмайды, халықпен жеке шарттар жасалады. Жеке келісімшарттар жасау тиімсіз, бұл қосымша шығындарға, жұмыс орындарына, жалақыға және т.б. әкелуі мүмкін.

Сондықтан Халықпен ҚТҚ жинауға және тасымалдауға жеке шарттар жасасу тәжірибесін қайта қарау және заңнаманың белгіленген талаптарына сәйкес жария шарт жасасуға көшу қажет.

ЖАО мен ҚШҰ өз сайттарында жария шарт жариялап, халықты хабардар ету бойынша жұмыс жүргізіп, хабарламалар жолдауы қажет.

Жария шарт жасасу бойынша халықты хабардар ету жөніндегі жұмыс халықтың хабардарлығын арттыру жөніндегі шаралар шеңберінде жүргізілетін болады.

5. Заңды тұлғаларды ҚТҚ жинау және тасымалдаумен қамтуды арттыру.

Қалдықтарды жинау және тасымалдау қызметтерімен қамту тек жеке тұлғалардың ғана емес, сонымен қатар заңды тұлғалардың да қызметтерімен толық қамту есебінен қамтамасыз етіледі. Сондықтан тұрғын үйлерде немесе жеке тұрған ғимараттарда қызметті жүзеге асыратын заңды тұлғалармен, ЖК-мен, мемлекеттік және бюджеттік ұйымдармен, қалдықтарды жинаудың орталықтандырылған жүйесін пайдаланған кезде, ЖАО-ның белгілі бір учаскелеріне қызмет көрсететін, яғни конкурста жеңіске жеткен ҚШҰ-мен шарттар жасасу бойынша хабардар ету жұмыстарын жүргізу қажет. Қалдықтарды жинаудың орталықтандырылған жүйесіне жатпайтын, жеке тұрған ғимараттарда қызметін жүзеге асыратын заңды тұлғалар мен ЖК үшін қызметтің басталғаны туралы хабарлама берген және ҚР ЭГТРМ Рұқсаттар мен хабарламалар тізіліміне енгізілген МВО-мен шарттар жасасу.

Заңды тұлғаларды ақпараттандыру бойынша профилактикалық жұмысты Атамекен өңірлік палаталары арқылы ұйымдастыруға болады. "Атмаекен" ҰКП-да барлық кәсіпорындардың деректер базасы бар, хаттарды таратуды ұйымдастыра алады.

4.3. Қалдықтарды бөлек жинау жүйесін жетілдіру жөніндегі шаралар

Қайталама шикізатты бөлек жинау жүйесін жетілдіру үшін мынадай шараларды орындау қажет:

-барлық КА-да ҚТҚ құрғақ фракциясын бөлек жинауға арналған контейнерлерді орнатуды қамтамасыз ету және қайталама шикізатты бөлек шығаруды қамтамасыз ету;

-коммуналдық қалдықтардың қауіпті құрамдас бөліктерін жинау және қалпына келтіру жүйесін ұйымдастыру;

-арнайы орындарды ұйымдастыру және ІКҚ мен халықта пайда болатын құрылыс қалдықтарын тасымалдау үшін мамандандырылған компанияны анықтау.

Барлық КА-да ҚТҚ құрғақ фракциясын бөлек жинауға арналған контейнерлерді орнатуды қамтамасыз ету және қайталама шикізатты бөлек әкетуді қамтамасыз ету.

Қалдықтарды бөлек жинауға қойылатын талаптарға сәйкес (ҚР ЭГТРМ м. а. 2021 жылғы 2 желтоқсандағы № 482 бұйрығы, 8-тармақ) ЖАО мыналарды қамтамасыз етеді:

- халық санына, қалдықтардың жинақталу нормаларына, оларды сақтау мерзімдеріне және басқа да қажетті факторларға сүйене отырып айқындалатын контейнерлік алаңдарда бөлек жинауға арналған контейнерлердің қажетті санын (кемінде 2) орнату.

КА-да, кем дегенде, қалдықтар құрғақ және дымқыл фракцияларға бөлінуі керек. Құрғақ фракция қағаздан, картоннан, металдан, пластиктен және шыныдан тұрады. Ылғал фракция тамақ қалдықтарынан, органикалық заттардан, аралас қалдықтардан және үй шаруашылығының қалдықтарына ұқсас табиғаты мен құрамы бойынша қалдықтардан және т. б. тұрады.

Талдау кезінде барлық КА-да құрғақ фракцияға арналған контейнерлер орнатылмағаны анықталды.

Пластмассаны, қағазды және әйнекті бөлек жинауды енгізу үшін барлық КА-да құрғақ фракцияға арналған контейнерлер орнатылады.

Қалдықтарды бөлек жинауға арналған әрбір контейнер, оның ішінде қазақ және орыс тілдерінде таңбаланатын болады:

- қалдықтардың жиналатын түрі (фракциясы) туралы ақпараттық жапсырма/жазба;
- контейнер иесі туралы деректер (атауы, телефоны);
- контейнерге қызмет көрсететін ұйымдар.

Түсті контейнерлерге таңбалау қолданылған жағдайда, ол қарама-қарсы түспен орындалады.

Контейнерлер саны білім беру және жинау көлеміне, түгендеу нәтижелері мен тұратын адамдар санына сәйкес әр алаң үшін жеке есептелетін болады.

Бөлек жинау жүйесін дамыту кезінде бөлек жиналған қалдықтардың қалдықтарды басқарудың барлық келесі кезеңдерінде араласпауын қамтамасыз ету қажет. Сондай-ақ, қалдықтардың әр санаты (фракциясы, түрі) үшін олардың шығарылу жиілігін анықтау қажет.

Қайталама шикізатты бөлек әкету жөніндегі талаптар ҚШҰ -мен жасалатын шарттарға енгізілетін болады.

Коммуналдық қалдықтардың қауіпті құрамдас бөліктерін жинау және қалпына келтіру жүйесін ұйымдастыру

Коммуналдық қалдықтардың қауіпті құрамдас бөліктерін жинау және қалпына келтіру жүйесін ұйымдастыру қалдықтардың қауіпті түрлерін: ҚСҚ, ЭЭЖҚ, химиялық қоректендіру көздері, халық аккумуляторларын бөлек жинауды, тасымалдауды және қайта өңдеуді қамтамасыз ету үшін мердігер ұйымды таңдауға арналған конкурс ұйымдастыруға негізделетін болады.

Бүгінгі таңда Қарқаралы ауданы/қаласында ҚСҚ-ды ішінара жинаудан басқа, халық арасында коммуналдық қалдықтардың қауіпті құрамдас бөліктерінің (ЭЭЖҚ, химиялық қоректендіру көздері, аккумуляторлар) қалдықтарын жинау жүйесі жолға қойылмаған.

ҚТҚ жалпы ағынындағы қалдықтардың бұл түрлері полигонға түседі, топырақты, суды және ауаны токсиндермен, ауыр металдармен, тұрақты органикалық лаптағыштармен ластайды, осылайша адамдардың денсаулығы мен қоршаған ортаға айтарлықтай зиян келтіреді.

ҚР ЭК 365 бабының 6 тармағына сәйкес коммуналдық қалдықтардың қауіпті құрамдас бөліктері бөлек жиналып мамандандырылған кәсіпорындарға қалпына келтіруге берілуі тиіс.

Экологиялық заңнаманың талаптарын орындау үшін ЖАО коммуналдық қалдықтардың қауіпті құрамдас бөліктерін бөлек жинау, тасымалдау және қалпына келтіру қызметтерін көрсету үшін мердігер ұйымды айқындау үшін конкурс (тендер) өткізу арқылы экологиялық заңнаманың және ұлттық стандарттардың талаптарына сәйкес тұрғындардан коммуналдық қалдықтардың қауіпті құрамдас бөліктерін жинау жүйесін ұйымдастыруы қажет.

Құрамында сынап бар қалдықтар

ҚР СТ 1513 ресурс үнемдеу талаптарына сәйкес тұрғындардан ЖАО жинау жүйесін ұйымдастыру үшін. Технологиялық циклдің барлық кезеңдерінде қалдықтарды өңдеу. ЖАО-ды қайта өңдеудің жіктелуі мен әдістері. ЖАО негізгі ережелерін жүзеге асырады:

-халық арасында қалыптасқан ҚСҚ жинау үшін орнатылатын арнайы әмбебап контейнерлерді орнату мен оларға қызмет көрсетуді бақылау;

-арнайы әмбебап контейнерлердің қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөніндегі шараларды қамтамасыз етуге, контейнерге қызмет көрсететін мамандандырылған кәсіпорынмен өзара іс-қимылды қамтамасыз етуге, оларға еркін қол жеткізуді қамтамасыз етуге, тұрғындармен түсіндіру жұмыстарын жүргізуге, контейнерде тұрақты заттарды сақтауға жол бермеуге міндетті кондоминиум объектілерін басқару органдарының қызметін бақылау және ұйымдастыру-контейнерді бөгде жарнамаларды, хабарландыруларды және т. б. желімдеу;

-халық үшін демеркуризациялау жөніндегі шаралар кешенін іске асыруға және ҚСҚ үшін контейнерлерді жөндеуге (ауыстыруға) мамандандырылған кәсіпорындардың жұмыстарын (қызметтерін) сатып алу үшін қаражат бөлу жолымен халық арасында пайдалануда болған құрамында сынап бар энергия үнемдейтін шамдарды қайта өңдеуді ұйымдастыру.

Мамандандырылған кәсіпорындардың халық үшін демеркуризациялау жөніндегі шаралар кешенін іске асыруға және ЖАО ҚСҚ үшін контейнерлерді жөндеуге (ауыстыруға) арналған жұмыстарды (көрсетілетін қызметтерді) сатып алу ҚР ЭК, "

Мемлекеттік сатып алу туралы" Қазақстан Республикасы Заңының 4-тарауына және коммуналдық қалдықтарды басқару қағидаларына сәйкес конкурс (тендер) арқылы жүргізілетін болады.

Электрондық және электр жабдықтары

ҚР СТ 3753-2021 "Ресурстарды үнемдеу. Құрамында сынап бар құрылғылар мен аспаптарды қоспағанда, өмірлік циклдің барлық кезеңдерінде электротехникалық және электрондық жабдықтардың қалдықтарымен жұмыс істеу. Қауіпсіздік талаптары" ЖАО халықтың тығыздығын ескере отырып, оның ішінде контейнерлік алаңдар мен стационарлық ЭЭЖҚ қабылдау пункттерін қоса алғанда, ЭЭЖҚ жинау, жинақтау және қайта өңдеу объектілерін орналастыруға жер учаскелерін бөлу арқылы қалдықтардың меншік иелеріне ЭЭЖҚ өндірушілеріне немесе ЭЭЖҚ басқару саласындағы кәсіпкерлік субъектілеріне ЭЭЖҚ беруге мүмкіндік беретін инфрақұрылымды құруға ықпал етуі тиіс.

ЖАО ЭЭЖҚ жөндеу, қалпына келтіру жүйесін ұйымдастыруды, сондай-ақ қалдықтардың иелерінен ЭЭЖҚ-ды бөлек жинау мен қайта өңдеуді, оның ішінде ЭЭЖҚ-ды жылжымалы қабылдау пункттерін құру арқылы қамтамасыз етуі тиіс.

ЖАО ақпараттық кампанияларды, конкурстарды, дәрістерді өткізуді қоса алғанда, бірақ олармен шектелмей, ЭЭЖҚ-дың халықтан бөлек алымының үлесін ұлғайтуға бағытталған шаралар қабылдауы тиіс.

Тұрғындардан коммуналдық қалдықтардың қауіпті құрамдас бөліктерін жинау жүйесін ұйымдастыру үшін мынадай шараларды қабылдау қажет:

-батареялар, құрамында сынап бар шамдар, электрондық және электр жабдықтары сияқты қауіпті тұрмыстық қалдықтарды стационарлық немесе жылжымалы жинау пункттерін/пункттерін құру;

-қалдықтарды қабылдаудың ұйымдастырылған пункттері туралы халықты хабардар етуді және олармен қауіпсіз жұмыс істеуді насихаттауды қамтамасыз ету;

-қалдықтарды жинауға және кәдеге жаратуға арналған шығыстардың бір бөлігін жабу мақсатында өндірушінің кеңейтілген жауапкершілік операторының функцияларын жүзеге асыратын "Жасыл Даму" АҚ-мен ынтымақтастықты нығайту.

Коммуналдық қалдықтардың қауіпті құрамдас бөліктері үшін батареялар, құрамында сынап бар шамдар, электрондық және электр жабдықтары сияқты қауіпті тұрмыстық қалдықтарды қабылдайтын стационарлық пункттер көзделетін болады. Қабылдау пункттері көрсетілген тауарларды өткізуді жүзеге асыратын дүкендерде (дүкендер бөлімдерінде, сауда нүктелерінде) құрылуы мүмкін. Батареялар мен сынап шамдарын қабылдауды пәтер иелері бірлестіктерінің аумағында ұйымдастыруға болады.

Стационарлық лампаларды қабылдау пункттерінің орналасқан жері мен санын анықтау кезінде олардың халыққа қолжетімділігі мен ыңғайлылығы ескерілуі тиіс. Құрамында сынабы бар шамдарды стационарлық жинау пункттері бөгде адамдар үшін

қолжетімсіз жеке кіреберіспен жабдықталады, шамдарды жинауға арналған арнайы контейнерлердің қажетті санымен қамтамасыз етіледі және қажетті тиісті қорытындылар мен рұқсаттар болады.

Коммуналдық қалдықтардың қауіпті құрамдас бөліктерін бөлек жинауды енгізу және қайталама шикізат пункттерін құру бөлек жинау бойынша нысаналы көрсеткішке қол жеткізуге мүмкіндік береді.

Занды тұлғалардан коммуналдық қалдықтардың қауіпті құрамдас бөліктерін бөлек жинау және қалпына келтіру

Қызметтің түріне қарамастан заңды тұлғаларда пайда болатын қауіпті коммуналдық қалдықтарды қалдырушылар да бөлек жиналып, ҚР ЭК 365-бабының 6-тармағына сәйкес Мамандандырылған ұйымдарға (кәсіпорындарға) қалпына келтіруге берілуі тиіс

Шағын және орта бизнес субъектілерімен қалдықтардың қауіпті құрамдас бөліктерін жинау және қалпына келтіру бойынша Адал және заңнама талаптарына сәйкес мамандандырылған кәсіпорындарды анықтау үшін ақпараттық жұмыс жүргізу қажет.

Сондай-ақ статистиканы қадағалау мақсатында жиналған және қалпына келтірілген қалдықтарды есепке алу бойынша мамандандырылған кәсіпорындардың әлеуетін нығайту қажет.

Арнайы орындарды ұйымдастыру және ІКҚ мен халықта пайда болатын құрылыс қалдықтарын тасымалдау үшін мамандандырылған компанияны анықтау

Қалдықтарды бөлек жинауға қойылатын талаптың 19-тармағына сәйкес ЭГТРМ м. а . 2021 жылғы 2 желтоқсандағы № 482 бұйрығы ЖАО жеке тұлғаларда (тұрғындарда) түзілетін Құрылыс және ірі көлемді қалдықтар үшін жабыны мен қоршауы бар ауданы кемінде 12 м2 болатын орынды ұйымдастырады.

Жылжымайтын объектілерді салуды немесе жөндеуді жүзеге асыратын жеке және заңды тұлғалар қалдықтарды бөлек жинауға қойылатын талаптың 17-тармағына сәйкес ЭГТРМ м.а. 2021 жылғы 2 желтоқсандағы № 482 бұйрығы Құрылыс және ірі көлемді қалдықтарды жергілікті атқарушы органдар ұйымдастырған арнайы орындарға дербес әкетуді жүргізеді.

Абаттандыру ережелеріне сәйкес ірі көлемді қоқыстарды (қалдықтарды) шығаруды кәсіпорындардың өздері, мекемелер мен жеке тұлғалар немесе қоқыс шығаратын кәсіпорындар шарт негізінде жүргізетіні анықталды.

ІКҚ әкету үшін төлем ҚТҚ жинау, тасымалдау, сұрыптау және көму тарифіне енгізілмегендіктен, ІКҚ мен құрылыс қалдықтарын жинау және әкету жөніндегі компанияны жеке анықтау қажет.

ІКҚ және құрылыс қалдықтарын халықтан тасымалдау жөніндегі ұйымды айқындау үшін ЖАО "мемлекеттік сатып алу туралы" Қазақстан Республикасының Заңына

сәйкес жергілікті бюджет есебінен ІКҚ және құрылыс қалдықтарын жинауға және әкетуге конкурс (тендер) ұйымдастыру қажет.

Қала әкімдігі ірі көлемді және құрылыс қалдықтарын әкететін ұйым белгілейтін болады. Өзара іс-қимыл шарттары үлгілік шартқа техникалық ерекшелік белгіленетін болады. Экспорттаушы компания хабарлама тәртібіне сәйкес келуі және ҚР ЭГТРМ тізіліміне кіруі қажет.

Арнайы ұйымдастырылған орындарда құрылыс қалдықтарын жинауды мынадай тәсілдердің бірімен жүзеге асыруға болады: ауыстырылатын бункерлерге жинау және кейіннен мультилифт жүйесі бар автомобильдермен әкету; қаптарға жинау, оларды кейіннен борттық немесе самосвалдық автомобильге тиеу; қалдықтарды үйіп жинау, кейіннен борттық немесе самосвалдық автомобильге қайта тиеу.

4.4. Коммуналдық қалдықтарды, оның ішінде ерекше (тамақ, Құрылыс және ірі көлемді қалдықтарды, ЭЭЖҚ және т. б.) қайта өңдеу және кәдеге жарату жүйесін дамыту жөніндегі шаралар

Бөлек жиналған қайталама шикізатты қайта өңдеу және кәдеге жарату жүйесін дамыту үшін мынадай іс шараларды орындау қажет:

-Тамақ қалдықтары; орау материалдары, пластмасса, қағаз және шыны; құрылыс қалдықтары; ірі көлемді қалдықтар сияқты жекелеген санаттар бойынша қалдықтардың пайда болу көлемінен халықтың және заңды тұлғалардың қайталама шикізатты жинау үлесін ұлғайту;

-Қарқаралы қаласының аумағында қызметін жүзеге асыратын қалдықтарды қалпына келтіру жөніндегі мамандандырылған кәсіпорындармен өзара іс-қимылды күшейту.

-Қайталама шикізатты қайта өңдеу және кәдеге жарату жөніндегі қуаттарды құру жөніндегі зерттеуді қарау және жүргізу.

Қалдықтарды бөлек жинау жүйесі бойынша қайталама шикізатты жинау үлесін ұлғайту жөніндегі іс-шаралар 4.2-тармақта көрсетілген.

Сондай-ақ, қайталама шикізатты алу әдістерінің бірі қоқыс сұрыптау кешендерінде (ҚСК) аралас жиналған қалдықтарды сұрыптау болып табылады. Сондықтан жобалық құжаттаманы келісу, сұрыптау желісін салу және пайдалануға беру үшін жер учаскесін бөлу жөніндегі іс-қимылдар жеделдетілетін болады.

Сұрыптау желілері жұмыс істейтін ҚР көптеген қалаларында ҚСК-де қайталама шикізатты алу 10% - дан аспайды. Алынған қайталама шикізат ластанған және құны бөлек жиналған қалдықтарға қарағанда төмен. Сондықтан аралас қалдықтарды ҚСК-де сұрыптау қажет, бірақ ҚСК желілерінде бөлек жинау жүйесі дамыған сайын қайталама шикізатты терең сұрыптау қажет.

Қайталама шикізатты бөлек жинау мен сұрыптауды енгізу кезінде өңірде, Қазақстанда немесе көрші елдерде осы қайталама шикізатты қайта өңдеу мүмкіндігіне сүйену қажет.

Қалдықтарды қайта өңдеу үлесін ұлғайту үшін бөлек жиналған фракцияларды өңірдегі қолданыстағы мамандандырылған кәсіпорындарда қайта өңдеу, болмаған жағдайда басқа өңірлерге немесе елдерге жіберу қажет.

Кейіннен алынған шикізатты дайын өнімге дейін өңдеуді ұйымдастыру және қарастыру ұсынылады. Қазіргі уақытта қайта өңдеуге арналған қондырғыларды ТМД елдерінің жеткізушілері кең ассортиментте және қолайлы бағамен ұсынады.

Қайталама шикізат (қағаз, картон, пластик, шыны және т.б.) дайын өнімді одан әрі өңдеу және өндіру үшін мамандандырылған кәсіпорындарға берілетін болады.

Қағаз және картон қалдықтарын қалпына келтіру жаңа бұйымдарды (қағаз және картон, эковат, құрылыс материалдары) өндіру үшін физикалық, химиялық және басқа да тәсілдермен жүзеге асырылады.

Пластмасса қалдықтарын қалпына келтіруді технологиялық процестердің экологиялық қауіпсіздігін қамтамасыз ететін технологиялар мен жабдықтарды қолдана отырып, мамандандырылған ұйымдар жүзеге асырады;

Шыны ыдыстың қалдықтарын қалпына келтіру қоршаған орта үшін қауіпсіздік талаптарын сақтау шартымен жүзеге асырылады:

қайта пайдалануға арналған шыны ыдыстың қалдықтарын дайындау (сұрыптау, жуу, өңдеу);

жаңа өнім өндірумен механикалық және термиялық әдістермен (шыны жүн, шыны ыдыс, шыны талшық, плитка және басқалар);

Қатты тұрмыстық қалдықтардың қайта өңделмейтін бөлігінен қатты отынды қалдықтардан (RDF) алуға болады. Отынның бұл түрін ҚТҚ көмуді азайту мақсатында цемент зауыттарында және ЖЭО-да қолдану қажет.

Коммуналдық қалдықтардың қауіпті құрамдас бөліктері қауіпті қалдықтар үшін мамандандырылған кәсіпорындарға кәдеге жарату үшін жіберілетін болады. Құрамында сынап бар қалдықтармен жұмыс істеу ҚР ЭГТРМ бекіткен тізбеге енгізілген Қазақстан Республикасының ұлттық стандарттарына сәйкес регламенттеледі. Құрамында сынап бар қалдықтарды қайта өңдеу (демеркуризациялау) жөніндегі мамандандырылған ұйымдардың ҚР ЭК сәйкес қоршаған ортаны қорғау саласындағы жұмыстарды орындауға және қызметтер көрсетуге лицензиясы болуға тиіс.

Тамақ қалдықтары

Жеке жиналған биологиялық ыдырайтын ҚТҚ фракциялары, негізінен тамақ және органикалық қалдықтар аэробты немесе анаэробты әдіспен өңделуі керек. Сондай-ақ, бұл қалдықтарды кәріз-тазарту станцияларының шламымен бірге қайта өңдеу қаралатын болады. Өңдеу арқылы тыңайтқыш немесе биогаз алуға болады. Бүгінгі таңда органикалық қалдықтарды кәдеге жарату мен қайта өңдеудің әртүрлі технологиялары бар, олардың ішінде: биогаз алу, компосттау және басқалар.

ҚТҚ ыдырауының табиғи әдісіне компосттау жатады. Компосттау-бұл табиғи биологиялық ыдырауға негізделген қалдықтарды қайта өңдеу технологиясы. Осы

себепті компосттау органикалық шыққан қалдықтарды өңдеу үшін кеңінен қолданылады. Бүгінгі таңда тамақ қалдықтарын да, бөлінбеген ағынды да компосттау технологиялары бар.

Органикалық қалдықтарды компосттау тікелей үй шаруашылығында да, орталықтан да болуы мүмкін. Тікелей үй шаруашылықтарында компосттау тек компост шұңқырларында немесе арнайы компост машиналарын қолдану арқылы жүзеге асырылады. Орталықтандырылған компосттау кезінде тұтынушылар органикалық заттарды бөлек жинауды қамтамасыз етеді, содан кейін олар арнайы жабдықталған алаңдарға немесе компост төселетін сүрлем мұнараларына шығарылады. Кейіннен мұндай компост ауыл шаруашылығының қажеттіліктері үшін қолданылады. Биологиялық ыдырайтын қалдықтардың көп мөлшері пайда болатын және қосалқы шаруашылық бар ұйымдар мен мекемелерде (мысалы, мектептерде) компосттау жеке-жеке жүргізілуі мүмкін.

Ірі және құрылыс қалдықтары

Жинау пункттеріндегі қауіпті емес ірі габаритті қалдықтардан қауіпті фракцияларды алып тастау, содан кейін мамандандырылған ұйымдарға қайта өңдеуге және/немесе кәдеге жаратуға жіберу қажет.

Құрылыс қалдықтарын жинау орнында екінші реттік шикізат пен қалдықтардың қауіпті компоненттерін алу арқылы сұрыптау керек.

Бөлек сұрыптау керек: ағаш; қағаз және картон; металл (бөлек қара және түсті металдар); минералды қалдықтар (тас, құрылыс тасы және кірпіш, сылақ, бетон, гипс, қаңылтыр шыны және т.б.); темірбетон және бетон бөлшектері.

Ірі құрылыс қалдықтарын өңдеу үшін ұсақтау және сұрыптау кешендері қолданылады.

Қауіпті құрылыс қалдықтарына мыналар жатады: 1) құрамында асбест – шифер немесе этернит, асбестцемент плиталары, асбестцемент құбырлары, оқшаулағыш материалдар және т. б. бар қалдықтар; 2) бояулар, лактар, желімдер, шайырлар қалдықтары, оның ішінде құрамында бос ыдыс және аталған қалдықтарға малынған материалдар және т. б.; 3) құрамында мұнай өнімдері-тек, сіңдірілген оқшаулағыш материалдар, құрамында асфальт шайыры және т.б. бар; 4) ластанған топырақ. Қауіпті құрылыс қалдықтары бөлек жиналады және әрі қарай қайта өңдеу және/немесе кәдеге жарату үшін мамандандырылған компанияларға беріледі.

Одан әрі өңдеуге жатпайтын сұрыпталғаннан кейін коммуналдық қалдықтарды көму ҚТҚ полигонында жүзеге асырылады.

4.5. Коммуналдық қалдықтарды қауіпсіз көмуді қамтамасыз ету жөніндегі шаралар

Тапсырманы шешу үшін келесі шараларды орындау қажет:

-жаңа картаны салу және пайдалануға беру;

-ҚТҚ ескі полигонының жерлерін кезең кезеңімен қалпына келтіру және қалпына келтіру;

-рұқсат етілмеген полигондарды анықтау және жою.

Одан әрі қайта өңдеуге жатпайтын сұрыпталғаннан кейін коммуналдық қалдықтарды (ҚТҚ) көму жаңа карталарда жүзеге асырылатын болады.

Ескі Полигонның аумағында қабылдауды, сұрыптауды қамтитын инфрақұрылымды көздеу қажет, содан кейін ғана ҚТҚ-ның қалдық бөліктері көміледі.

Заңнаманың талаптарына сәйкес қолданыстағы ҚТҚ полигоны аумағының жерлерін кезең-кезеңімен қалпына келтіру және қалпына келтіру жүргізілетін болады. Қолданыстағы ҚТҚ полигонын жабуға экологиялық рұқсат алғаннан кейін ғана жол беріледі. Қалдықтарды көму полигоны қоршаған ортаны қорғау саласындағы уәкілетті органның және санитариялық-эпидемиологиялық қызмет саласындағы мемлекеттік органның лауазымды адамдары жергілікті жерде қорытынды тексеруді орындағаннан, полигон иесі берген барлық ақпаратты бағалағаннан және полигонның жабылуын мақұлдағаны туралы хабардар еткеннен кейін ғана жабық деп қарауға болады.

Полигон жабылғаннан кейін полигон иесі аумақты рекультивациялауды жүзеге асыруы және бес жыл ішінде қоқыс газы мен фильтрат шығарындыларына мониторинг жүргізуі тиіс. Бұзылған жерлерді қалпына келтіруге және кейіннен мониторинг жүргізуге арналған қаражат полигонның тарату қорынан түседі. Полигон иесі жобаның шарттарына сәйкес полигонды рекультивациялауды орындағаннан және орындалған жұмыстар қоршаған ортаны қорғау саласындағы уәкілетті органның қатысуымен қабылдау комиссиясының актісімен қабылданғаннан кейін иесі қоршаған ортаға мониторинг жүргізуді тоқтатады.

Рұқсат етілмеген полигондармен проблемаларды шешу үшін 2022 жылы "Қазақстан Ғарыш Сапары" ҰК" АҚ спутниктері тіркеген ҚТҚ-ның барлық үлкен полигондары бойынша мұқият аудит жүргізу қажет.

Полигонды залалсыздандырудың қолданыстағы жалпы қабылданған әдістемесі мынадай кезеңдерді қамтиды: полигонның қауіптілік дәрежесін анықтау; баламалы нұсқаларды бағалау; залалсыздандыру және рекультивациялау технологиясын әзірлеу.

Рұқсат етілмеген полигондарды рекультивациялау бойынша техникалық шешімдер рекультивациядан кейін аумақтың функционалдық мақсатына және пайдаланылуына байланысты қабылданады.

Қарқаралы қаласы мен ауданының тұрғындарын 2030 жылға қарай қалдықтарды жинау және тасымалдау қызметтерімен 100% қамту және қалдықтармен қауіпсіз жұмыс істеу бойынша шағын және орта бизнес субъектілерімен профилактикалық жұмыс жаңа қоқыс үйінділерінің пайда болуын болдырмау жөніндегі шараның негізі болып табылады.

4.6. Коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеу мәселелері бойынша халықтың хабардарлығын арттыру және барлық мүдделі тараптардың өзара іс-қимылын күшейту жөніндегі шаралар

Бағдарламаның тиімді жұмыс істеуі үшін халықтың хабардарлығы мен қолдауы маңызды. Жұртшылықтың хабардарлығын арттыру-бұл тұрақты негізде жүргізілуі керек ұзақ мерзімді процесс.

ЖАО халықтың хабардарлығын арттыруда, ақпарат таратуда және қалдықтардың алдын алу жөніндегі бастамаларды қолдауда, сондай-ақ тиісті жағдайлар жасауда (мысалы, ірі габаритті қалдықтар, ЭЭЖҚ, құрылыс қалдықтары үшін арнайы орындар құру) шешуші рөл атқарады.

Жергілікті газеттер мен журналдарда қалдықтарды басқару мәселесі және қалдықтарды дұрыс басқару талаптары туралы халықты оқытуға бағытталған мақалалар жариялау ұсынылады.

ҚТҚ жинау және әкету жөніндегі мамандандырылған ұйымдардың қызметкерлері үй қалдықтарын сұрыптау тәртібін түсіндіретін және пластикке, шыныға, картонға және қағаз қалдықтарына арналған контейнерлерге бөлек қоймалауды кезең-кезеңімен экологиялық акциялар өткізу ұсынылады. Мұндай акциялар әдетте бөлек жинауға арналған контейнерлер орнатылған аулаларда да, олар әлі жоқ жерлерде де өткізіледі. Бұл ретте тұрғындарға полигондағы аралас күйдегі ҚТҚ-ның қоршаған ортаға тигізетін кері әсері және қалдықтарды бөлек жинауды енгізу қажеттілігі туралы егжей-тегжейлі түсіндірмелер жүргізіледі. Сондай-ақ, халық арасында қалдықтарды сұрыптаудың енгізілген жүйесі туралы түсіндірмелері бар түрлі-түсті парақшалардың таралуы жақсы нәтиже береді.

Мүдделі жұртшылықтың негізгі топтарына басымдық беріледі:

- халық (жұмыс істейтін және жұмыс істемейтін (үй шаруасындағы әйелдер, зейнеткерлер, балалар);
- мұғалімдер, еріктілер, белсенді топтар және мемлекеттік емес ұйымдар.

Жұртшылықты ақпараттандыру жөніндегі іс шаралар қалдықтармен жұмыс істеу бойынша халықпен ақпараттық жұмыс жоспарында көзделетін болады және мыналарды қамтитын болады:

- жергілікті газеттердегі басылымдар;
- мектептерде, жалпы жұртшылық арасында тарату үшін материалдық ресурстарды қайталама пайдалану туралы ақпараттық материалдар;
- үйде тамақ қалдықтарын компосттау туралы брошюралар;
- оқушылар мен студенттер үшін полигондарға таныстыру сапарларын ұйымдастыру;

Қалдықтарды қайта өңдеу ЖАО-ның ҚТҚ-ны бөлек жинау және қайта өңдеу жөніндегі бизнес бастамаларына жәрдемдесуі бар жерде дамиды. Қалдықтарды басқару

саласындағы ұсыныстарды талқылау, қайталама шикізат пен контейнерлерді қабылдау пункттерін орнату және т. б. үшін ЖАО мен бизнестің және басқа да мүдделі тараптардың өзара іс-қимылы бойынша түрлі кездесулер, дөңгелек үстелдер өткізілетін болады.

5. БАҒДАРЛАМАНЫ ІСКЕ АСЫРУ ЖӨНІНДЕГІ ІС-ШАРАЛАР ЖОСПАРЫ

Мақсаттарға қол жеткізу және міндеттерді орындау үшін бағдарламаны іске асыру жөніндегі іс-шаралар ЖОСПАРЫ әзірленді, ол 3-қосымшада келтірілген.

Іс-шаралар жоспары міндеттер мен көрсеткіштер бойынша топтастырылған, мерзімдері мен жауапты орындаушылар көрсетілген. Іс-шаралар жоспары күтілетін нәтижелерге қол жеткізу мақсатында Бағдарламаның барлық жауапты орындаушыларының жұмыстарына кешенді көзқарас пен үйлестіруді қамтамасыз етеді.

Іс-шаралар жоспарын түзету мониторинг нәтижелері бойынша негізделген ұсыныстар болған кезде қажеттілігіне қарай жүзеге асырылады. Мониторинг нәтижелері бойынша қойылған мақсаттарға, міндеттерге және нысаналы көрсеткіштерге қол жеткізу мүмкін болмаған жағдайда өзге де іс-шаралар айқындалады және анықталған проблемалық мәселелер бойынша шаралар қабылданады.

Мониторинг нәтижелері бойынша ТКШ бөлімі мыналарға бағытталған шешімдер шығарады:

1) бағдарламалардың белгіленген мақсаттары мен міндеттеріне қол жеткізу мақсатында жоспарланған іс-шараларды іске асырудың (өзге де іс-шараларды айқындаудың) тиімділігін арттыру;

2) анықталған проблемалық мәселелер бойынша шаралар қабылдау. ТКШ бөлімі Бағдарламаның тапсырыс берушісі ретінде келесі функцияларды жүзеге асырады:

1) бағдарламаның барлық орындаушыларының іс-қимылын үйлестіре отырып, Қарқаралы қаласының және ауданының аумағында коммуналдық қалдықтарды басқару саласындағы міндеттерді шешуге бірыңғай орталықтандырылған кешенді тәсілді қалыптастырады және қамтамасыз етеді;

2) бюджет қаражаты есебінен бағдарламаны іске асыруға арналған қаржылық шығындар бойынша Қарқаралы ауданының. Қарағанды облысының әкімдігімен өзара іс-қимыл жасайды.

3) коммуналдық қалдықтарды жинау және әкету жөніндегі субъектілермен, мемлекеттік мекемелермен, әлеуметтік объектілермен, заңды тұлғалармен, дара кәсіпкерлермен, жеке тұлғалармен Бағдарлама іс-шараларын іске асыру мәселелері бойынша өзара іс-қимылды жүзеге асырады;

4) Бағдарлама іс-шараларының іске асырылуына мониторингті жүзеге асырады, Қоғамдық кеңестің отырыстарында талқылау үшін мониторинг нәтижелерін шығарады;

5) Бағдарламаға тиісті өзгерістер енгізу қажеттілігін негіздей отырып, іс-шараларды, нысаналы көрсеткіштерді, Бағдарлама іс-шараларын іске асыруға арналған шығындарды түзетуді, оның ішінде келіп түскен ұсыныстар негізінде жүзеге асырады;

6) Бағдарлама іс-шараларының іске асырылу барысын тексеруге қатысады;

7) Бағдарламаны, сондай-ақ Бағдарлама іс-шараларының іске асырылу барысы туралы ақпаратты Қарқаралы қаласы әкімдігінің ресми сайтында орналастырады.

Бағдарламаны орындаушылар: облыс, қала және аудандар Әкімдігі; Мәслихат; коммуналдық қалдықтарды жинау, әкету, қалпына келтіру және көму жөніндегі субъектілер: мемлекеттік мекемелер, әлеуметтік объектілер, заңды тұлғалар, дара кәсіпкерлер, ҮЕҰ және т.б. мүдделі тараптар болып табылады.

6. БАҒДАРЛАМАНЫ ІСКЕ АСЫРУ МОНИТОРИНГІ

Коммуналдық қалдықтарды басқару жөніндегі бағдарламаның іске асырылуын бақылауды ТКШ бөлімінің басшылығы жүзеге асырады.

Бағдарламаның мониторингі Бағдарламаны іске асыру туралы есепті қалыптастыру жолымен жүзеге асырылады. Есепте іске асырылған іс-шаралардың сипаттамасы, қол жеткізілген нәтижелер, оларды іске асыруға бағытталған қаржы қаражатының нақты көлемі, сондай-ақ іс-шаралардың орындалмау себептері және есепті кезеңге жоспарланған нәтижелердің болмауы баяндалады.

Бағдарламаның мониторингі өткен жылдың қорытындысы бойынша жылына бір рет жүзеге асырылатын болады.

Бағдарлама мен оны іске асыру жөніндегі есептер жалпыға қолжетімді Интернет-ресурста орналастыру арқылы жұртшылыққа қолжетімді болады.

7. ҚАЖЕТТІ РЕСУРСТАР

Бағдарлама мен іс-шараларды қаржыландыру:

- мемлекеттік және жергілікті бюджет,
- жеке инвестициялар,
- ӨКМ құралдары,
- халықаралық қаржы ұйымдарының қаражаты,

• Екінші деңгейдегі банктердің кредиттері және Қазақстан Республикасының заңнамасында тыйым салынбаған басқа да көздер.

Ұсынылған Бағдарламаны іске асыруға және белгіленген табиғат қорғау іс-шараларын орындауға арналған қаржылық шығындарды бюджет қаражаты есебінен ҚР ЭК 29-бабына сәйкес жүзеге асыру жоспарлануда. Бұл тетік осы іс-шаралар жоспарын әзірлеу және бекіту жылының алдындағы үш жыл ішінде жергілікті бюджетке түскен қоршаған ортаға теріс әсер еткені үшін төлем сомасынан кем емес көлемде қаражатты пайдалануға мүмкіндік береді.

Бағдарламаны іске асыру бойынша ұсынылатын іс-шараларды Қарағанды облысының, Қарқаралы ауданы қоршаған ортаны қорғау жөніндегі іс-шаралар жоспарына енгізу жоспарлануда, оны облыс әкімдігі ҚР ЭК 4-қосымшасында көзделген қоршаған ортаны қорғау жөніндегі іс-шаралардың үлгілік тізбесін негізге ала отырып, үш жылдық перспективаға әзірлейді, оған:

-қалдықтардың кез келген түрін, оның ішінде иесіз қалдықтарды жинау, тасымалдау, залалсыздандыру, пайдалану және қайта өңдеу жөніндегі технологияларды енгізу;

-зауыттарды, цехтар мен өндірістерді салу, реконструкциялау, қондырғыларды сатып алу және пайдалану:

-қалдықтардың кез келген түрін сақтауға арналған полигондар;

-қалдықтарды жинау, тасымалдау, қайта өңдеу, сұрыптау, кәдеге жарату және көму бойынша;

-қайталама материалдық ресурстарды жинау және қайта өңдеу бойынша;

-қалдықтардан пайдалы компоненттерді алуға байланысты шикізатты немесе дайын өнімді (байыту қалдықтарын, аршылған және сыйатын жыныстарды, күл қождарын, металлургиялық қождарды, техногендік минералды түзілімдерді қайта өңдеу) алу бойынша;

- қалдықтардың түзілу және орналастыру көлемін барынша азайтуға бағытталған жабдықтар мен технологиялық процестерді реконструкциялау, жаңғырту;

- иесіз қалдықтарды және тарихи ластануларды жою, олардың одан әрі пайда болуына жол бермеу, өндірістік, қатты тұрмыстық және басқа да қалдықтармен ластану нәтижесінде бұзылған жерлерді уақтылы рекультивациялауды жүргізу жөніндегі іс-шараларды жүргізу.

8. КҮТІЛЕТІН ӘЛЕУМЕТТІК-ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӘСЕР

Бағдарламаны іске асыру Қарқаралы ауданының экологиялық жағдайын жақсартады және қаланың нысаналы көрсеткіштерін және коммуналдық қалдықтарды басқару саласындағы ЖАО қызметін арттырады.

Бағдарламаны іске асыру процесінде мынадай шаралар іске асырылатын болады:

• коммуналдық қалдықтарды басқару жүйесін ҚР заңнамасының талаптарына сәйкестендіру;

• Коммуналдық қалдықтарды жинау және әкетумен 100% қамту;

• білім беру көзінен бөлек алым енгізу;

• қоқыс сұрыптау кешенін салу;

• органикалық, ірі габаритті және құрылыс қалдықтарын қайта өңдеуді дамыту;

• Қарқаралы қаласындағы ҚТҚ ескі полигонының аумағын рекультивациялауды жүзеге асыру;

• коммуналдық қалдықтарды дұрыс өңдеу туралы халықтың хабардарлығы мен мәдениетін арттыру.

Осылайша, осы бағдарлама шеңберінде іс-шаралар кешенін іске асыру Қарқаралы қаласында коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеу саласында көрсетілетін қызметтердің сапасын арттырады, ҚТҚ жинау, сұрыптау және қайта өңдеу санын ұлғайтады және қалдықтардың қоршаған ортаға теріс әсерін барынша азайтуға мүмкіндік береді, тиісінше қаланың нысаналы көрсеткіштерін арттырады. Жалпы, бағдарлама Қарқаралы ауданы азаматтарының өмір сүру сапасы мен жағдайын айтарлықтай жақсартуға ықпал ететін болады.

Қарқаралы ауданының
коммуналдық қалдықтарды басқару
жөніндегі
2024-2028 жылдарғы арналған
бағдарламасына
1 қосымша

Қарқаралы қаласындағы кейбір контейнерлік алаңдарды талдау нәтижелері

	КА мекен-жайы	КА сипаттамасы	Нормативтік талаптарға сәйкестігі
			<p>Мәселе:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Қатты жабынның жарықтары - Тұрғын үйлерден 25 м қашықтықта сақталмаған (бірақ бұл рұқсат етілген) . - Контейнерлер бөлек жинауға арналмаған. - Контейнер қақпақтарының болмауы - Шатырдың болмауы. <p>Ұсыныстар:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Талаптарға сәйкес КА жөндеу жұмыстарын жүргізу қажет. "Өндіріс және тұтыну қалдықтарын жинауға, пайдалануға, қолдануға, залалсыздандыруға, тасымалдауға, сақтауға және көмуге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптарға" сәйкес ҚР ДСМ м. а. 2020 жылғы 25 желтоқсандағы № ҚР ДСМ-331/2020 бұйрығы қалдықтарды жинауға арналған контейнерлерді орналастыруға арналған алаңдардың үш жағынан

Қарқаралы қаласы,
Токтар Әубәкіров көшесі

КА-ның төрт жағында қоршау бар, контейнерлерге арналған шатыр мен қақпақтар жоқ, қатты жабын бар. КА-да металл (0,75м3) контейнерлер қолданылады, қалдықтарды аралас жинауға арналған контейнерлердің жағдайы жақсы (0, 75м3). Қатты жабынның жарықтары мен жарықтары бар. Бөлек жинау үшін контейнерлер жоқ.

кемінде 1,5 м биіктікке дейін қоршауы болуға тиіс., қалдықтардың желмен таралу (таралу) мүмкіндігін болдырмайтын және қатты жабын

- "Өндіріс және тұтыну қалдықтарын жинауға, пайдалануға, қолдануға, залалсыздандыруға, тасымалдауға, сақтауға және көмуге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптарға" сәйкес ҚР ДСМ м.а. 2020 жылғы 25 желтоқсандағы № ҚР ДСМ-331/2020 бұйрығы ҚТҚ жинауға арналған контейнерлер қақпақтармен жабдықталуы тиіс. Елдің барлық елді мекендеріндегі қазіргі тәжірибе көрсеткендей, егер контейнерлерде қақпақтар болса, әдетте ешкім жабылмайды, өйткені бұл өте ауыр, ыңғайсыз және гигиеналық емес. Қазіргі жағдайда жабық контейнерлік алаңдарды ұйымдастыру ұсынылады . Бұл контейнерлерге жауын-шашынның түсуін болдырмайды және елді мекендердің сыртқы түрін жақсартады.

- Алаңға арналған шатырды қамтамасыз ету

- КА қатты жабынын ауыстыру бойынша жұмыс жүргізу.

- Қалдықтарды өңдеу және бөлек жинау бойынша Халықпен жұмыс. ПИК-пен, басқарушы компаниялардың осьтерімен жұмыс істеу, сондай-ақ халықты хабардар ету мәселесін пысықтау.

		<p>- ИКҚ мен құрылыс қалдықтарын жинау және шығару бойынша компанияны жинау және таңдау орындарын анықтағаннан кейін, олардың барлығын шығару</p>
	<p>КА - да қоршау бар. Қатты жабыны жоқ</p>	<p>Мәселе: - Тұрғын үйлерден 25 м қашықтықта сақталмаған (бірақ бұл рұқсат етілген) . - Контейнер қақпақтарының болмауы - Пайдаланылатын контейнерлердің тозуы - Қатты жабынның болмауы - Контейнерлер бөлек жинауға арналмаған. Ұсыныстар: - "Өндіріс және тұтыну қалдықтарын жинауға, пайдалануға, қолдануға, залалсыздандыруға, тасымалдауға, сақтауға және көмуге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптарға" сәйкес ҚР ДСМ м. а. 2020 жылғы 25 желтоқсандағы № ҚР ДСМ-331/2020 бұйрығы контейнерлік алаңды тұрғын және қоғамдық ғимараттардан, балалар объектілерінен кемінде 25 м қашықтықта орналастыру, спорт алаңдары мен халықтың демалыс орындары. Сонымен қатар, қалыптасқан құрылыс аудандарында, санитарлық алшақтықтарды сақтау мүмкіндігі болмаған жағдайда, қашықтықтар жергілікті атқарушы органдардың, халықтың санитарлық-эпидемиологиялық саламаттылығы саласындағы мемлекеттік</p>

Қарқаралы қаласы,
Құнанбай қажы көшесі

контейнерлерге арналған шатыр мен қақпақтар жоқ.

КА-да ескі тот басқан мыжылған контейнерлер қолданылады (0,75м3).

Контейнерлер бөлек жинауға арналмаған.

Тұрғын үйлерден 25 м қашықтық сақталмайды (бірақ бұл қолайлы).

Жиналмаған қалдықтар қоқыс алаңдарында және айналасында сақталады, бұл қаланың көрінісін едәуір нашарлатады.

Контейнерлер мен қоқыс алаңдарының айналасындағы

қоқыс-бұл жалпы проблема және халықтың шағымдарының негізгі себебі.

органның аумақтық бөлімшелерінің, объектілердің меншік иелерінің және басқа да мүдделі тұлғалардың қатысуымен комиссиялық түрде белгіленеді.

- "Өндіріс және тұтыну қалдықтарын жинауға, пайдалануға, қолдануға, залалсыздандыруға, тасымалдауға, сақтауға және көмуге қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптарға" сәйкес ҚР ДСМ м.а. 2020 жылғы 25 желтоқсандағы № ҚР ДСМ-331/2020 бұйрығы ҚТҚ жинауға арналған контейнерлер қақпақтармен жабдықталуы тиіс. Елдің барлық елді мекендеріндегі қазіргі тәжірибе көрсеткендей, егер контейнерлерде қақпақтар болса, әдетте ешкім жабылмайды, өйткені бұл өте ауыр, ыңғайсыз және гигиеналық емес. Қазіргі жағдайда жабық контейнерлік алаңдарды ұйымдастыру ұсынылады. Бұл контейнерлерге жауын-шашынның түсуін болдырмайды және елді мекендердің сыртқы түрін жақсартады.

- Контейнерлерді ауыстырыңыз.

- КА қатты жабынын ауыстыру бойынша жұмыс жүргізу.

- Қалдықтарды өңдеу және бөлек жинау бойынша Халықпен жұмыс. ПИК-пен, басқарушы компаниялардың осьтерімен жұмыс істеу,

		сондай-ақ халықты хабардар ету мәселесін пысықтау. - ИКҚ мен құрылыс қалдықтарын жинау және шығару бойынша компанияны жинау және таңдау орындарын анықтағаннан кейін, олардың барлығын шығару.
--	--	---

Қарқаралы ауданының
коммуналдық қалдықтарды басқару
жөніндегі
2024-2028 жылдарғы арналған
бағдарламасына
2 қосымша

Қарқаралы ауданының коммуналдық қалдықтарды басқару жөніндегі 2024-2028 жылдарға арналған бағдарламасының көрсеткіштерін айқындау әдістемесі

№	Нысаналы Көрсеткіштің атауы	Нысаналы көрсеткіштерді қалыптастыру кезеңділігі мен мерзімдері	Негіздеме	Есептеу әдістемесінің сипаттамасы
1	Халықты ҚТҚ жинау және әкетумен қамту	Бағдарлама бекітілген сәттен бастап бір жыл өткен соң.	Көрсеткіш ҚР-ның жасыл экономикаға көшуі жөніндегі Тұжырымдамаға сәйкес келеді және ҚТҚ жинау және әкету жөніндегі қызметтерге қолжетімділігі бар халықтың үлесін айқындау үшін қажет.	Көрсеткіш қалаға қызмет көрсететін барлық қоқыс шығаратын ұйымдар шарт жасасқан тұрғындардың санын қала халқының жалпы санына бөлу арқылы қалыптасады, нәтижені пайызбен көрсетеді. Жария шарттарға көшу кезінде көрсеткішті абоненттер санын (адамдар саны) берілген шоттарға сәйкес қала халқының жалпы санына бөлу арқылы алуға болады.
				Көрсеткіш жеке жиналған ҚТҚ құрақ

2	<p>Бөлек алыммен қамту (Халық немесе қала):</p> <ul style="list-style-type: none"> - фракциялар бойынша - қалдықтардың жекелеген қауіпті түрлеріне (Медициналық және құрамында сынабы бар, ЭЭЖҚ) 	<p>Бағдарлама бекітілген сәттен бастап бір жыл өткен соң.</p>	<p>Көрсеткіш "Жасыл Қазақстан" ұлттық жобасына сәйкес келеді.</p>	<p>фракциясының (пластик, картон және қағаз қалдықтары, шыны, металл банкалар) санын тоннамен ҚТҚ (коммуналдық қалдықтар) түзілуінің жалпы санына тоннамен бөлу арқылы қалыптастырылады, нәтижені пайызбен көрсетеді. Қалдықтардың жекелеген қауіпті түрлері бойынша көрсеткіш, сондай-ақ бөлек жиналған қауіпті қалдықтардың (ҚСК, ЭЭЖҚ және медициналық) мөлшерін ҚТҚ морфологиялық құрамын негізге ала отырып, нәтижені пайызбен көрсете отырып, қауіпті қалдықтардың түзілуінің жалпы есептік көлеміне бөлу жолымен қалыптасады.</p>
3	<p>ҚТҚ қайта өңдеу және кәдеге жарату үлесі (пайда болуынан)</p>	<p>Бағдарлама бекітілген сәттен бастап бір жыл өткен соң.</p>	<p>Көрсеткіш ҚР-ның "жасыл" экономикаға көшуі жөніндегі тұжырымдамаға және "Жасыл Қазақстан" ұлттық жобасына сәйкес келеді.</p>	<p>Көрсеткіш қаланың барлық қайта өңделген және қайта пайдаланылған қатты тұрмыстық қалдықтарының (коммуналдық қалдықтардың қауіпті құрамдас бөліктерін қоса алғанда), оның ішінде ҚСК немесе полигонда сұрыпталған бөлек жиналған қалдықтардың және экспортқа бағытталған қайталама</p>

				ресурстардың санын қалада пайда болған барлық қатты тұрмыстық қалдықтардың (коммуналдық қалдықтардың) жалпы санына бөлу арқылы алынады, нәтижені пайызбен көрсетеді.
4	Экологиялық талаптарға сәйкес ҚТҚ полигонын жабу және рекультивациялау	Бағдарлама бекітілген сәттен бастап бір жыл өткен соң.	Көрсеткіш ҚР-ның жасыл экономикаға көшуі жөніндегі Тұжырымдамаға сәйкес келеді	Көрсеткіш рекультивация және жою жұмыстары аяқталған объектілердің санын болжайды.
5	ҚТҚ жинау және әкету жөніндегі қызметтерге халықтың қанағаттану деңгейі (сауалнама)	Бағдарлама бекітілген сәттен бастап бір жыл өткен соң.	Көрсеткіш Қазақстан Республикасының 2025 жылға дейінгі ұлттық даму жоспарына сәйкес келеді	Көрсеткіш тұрғындардың қалада ҚТҚ жинау және әкету жөніндегі қызметтерге қанағаттануы туралы жыл сайынғы әлеуметтік сауалнама (онлайн немесе офлайн) жүргізу нәтижесінде алынады.

Қарқаралы ауданының
коммуналдық қалдықтарды басқару
жөніндегі
2024-2028 жылдарғы арналған
бағдарламасына
3 қосымша

БАҒДАРЛАМАНЫ ІСКЕ АСЫРУ ЖӨНІНДЕГІ ІС-ШАРАЛАР ЖОСПАРЫ

№ п/п	Іс-шаралардың атауы	Аяқтауның нысаны	Орындау мерзімі	Орындауға жауаптылар	Қаржыландыру көздері
1	2	3	4	5	6
Мақсат - Қазақстан Республикасының экологиялық заңнамасының талаптарына сәйкес коммуналдық қалдықтарды басқару жүйесін жетілдіру және Қарқаралы ауданының тұрғындары үшін көрсетілетін қызметтердің сапасын арттыру					
Міндет 1. Қала тұрғындарын қалдықтарды жинау және шығару жөніндегі қызметтермен толық қамтуды қамтамасыз ету үшін коммуналдық қалдықтарды жинау және тасымалдау жүйесін одан әрі дамыту					
Көрсеткіш 1. Қарқаралы ауданының тұрғындарын ҚТҚ-ны жинау және әкетумен қамту					
	ҚТҚ жинауға, әкетуге, кәдеге жаратуға, қайта				

1.1	өңдеуге және көмуге арналған экономикалық негізделген тарифті бекіту	Мәслихат Шешімі	2024	Қала әкімдігі, ҚШҰ, Мәслихат	Қажет емес
1.2	Барлық контейнерлік алаңдарды түгендеу. Алаңдарды жөндеу, контейнерлермен ауыстыру және толықтыру қажеттілігін анықтау.	Есеп	2024	Аудан әкімдігі	Қажет емес
1.3	Контейнерлер паркін толықтыру, тұрақты жанарту.	Есеп	Жыл сайын	Аудан әкімдігі, ҚШҰ	ҚШҰ қаражаты
1.4	Дербес деректерді бермей, ҚШҰ үшін халықты тіркеу туралы мәліметтерге қол жеткізуді ұсыну	Ақпарат	2024	ІІМ, Әділет министірілігі, қала әкімдігі, аудан әкімдіктері, ҚШҰ	Қажет емес
1.5	ҚТҚ шығару қызметтері бойынша халықпен жария шарттар жасасуға көшу	Ақпарат	2024	Қала әкімдігі, аудан әкімдігі, ҚШҰ	Қажет емес
1.6	Контейнерлер паркін жаңарту, соның ішінде жеке секторға контейнерлерді орнату	Есеп	Жыл сайын	Қала әкімдігі, аудан әкімдігі, ҚШҰ	ҚОҚ жөніндегі іс-шаралар жоспары шеңберінде жергілікті бюджет
1.7	Контейнерлік алаңдарды жөндеу және оларды санитарлық нормалар мен заңнама талаптарына сәйкестендіру	Есеп	Жыл сайын	Қала әкімдігі, аудан әкімдіктері	ҚОҚ жөніндегі іс-шаралар жоспары шеңберінде жергілікті бюджет
	Контейнерлік алаңдарды				ҚОҚ жөніндегі іс-шаралар

1.8	бейнебақылау камераларымен толық жарактандыру	Есеп	2024	Қала әкімдігі, аудан әкімдіктері	жоспары шеңберінде жергілікті бюджет
1.9	Контейнерлік алаңдардың іргелес аумағында автокөлікті тоқтатуға және тұрақтауға тыйым салатын арнайы белгілерді орнату	Есеп	2024	ПД, қала әкімдігі, аудан әкімдіктері	Бөлінген бюджет шеңберінде
1.10	ҚТҚ уақтылы шығарылуын қамтамасыз ету үшін қоқыс таситын көліктерді жаңарту және сатып алу (2-3 дана)	Есеп	2024-2028	ҚШҰ, Қала әкімдігі	ҚШҰ қаражаты, жеке инвестициялар, МЖӘ
1.11	Қоқыс таситын көліктерді "Қазақстан Республикасының қоршаған ортасы мен табиғи ресурстарының жай-күйі туралы Ұлттық деректер банкі" ақпараттық жүйесіне қосылған спутниктік навигациялық жүйелермен жарактандыру және осы жүйелерді тұрақты жұмыс жағдайында ұстау	Есеп	2024-2025	ҚШҰ	ҚШҰ қаражаты
	Тұрғын үйлерде немесе жеке тұрған ғимараттарда (егер контейнерлер				

1.12	болмаса) қызметті жүзеге асыратын заңды тұлғалармен осы учаскелерге қызмет көрсету үшін ЖАО айқындаған ҚШҰ-мен ҚТҚ жинау және әкету жөніндегі қызметтерге шарттар жасасу бойынша хабардар ету науқаны.	Есеп (ЗТ және ЖК үшін хаттар жіберілді)	2024	Қала әкімдігі, аудан әкімдігі, ҚШҰ, Табиғи ресурстар басқармасы	Қажет емес
1.13	Қалдықтар саласындағы әкімшілік құқық бұзушылықтар үшін түскен қаражатты жергілікті бюджетке жіберуді қамтамасыз ету мақсатында ҚР нормативтік-құқықтық актілеріне өзгерістер мен толықтырулар енгізу жөнінде ҚР Үкіметіне ұсыныстар енгізу	ҚР Үкіметіне ұсыныстар	2024	Қала әкімдігі, Табиғи ресурстар басқармасы	Қажет емес
Міндет 2. Қалдықтарды бөлек жинау жүйесін жетілдіру					
Көрсеткіш 2. Бөлек алыммен қамту - фракциялар бойынша құрғақ және дымқыл; - қалдықтардың жекелеген қауіпті түрлері бойынша (медициналық және құрамында сынабы бар, электрондық және тұрмыстық техника)					
2.1	Заңды және жеке тұлғалардан бөлек алым бойынша талаптарды белгілеу мақсатында Қарағанды облысының қалалары мен елді	Жаңартылған Ережелер	2024	Қала әкімдігі, Табиғи ресурстар басқармасы	Қажет емес

	мекендерінің аумақтарын абаттандыру Қағидаларына өзгерістер мен толықтырулар енгізу				
2.2	Барлық КА-да ҚТҚ құрғақ фракциясын бөлек жинауға арналған контейнерлерді орнатуды қамтамасыз ету және қайталама шикізатты бөлек шығаруды қамтамасыз ету	Есеп	2024-2028	Қала әкімдігі, аудан әкімдіктері, ҚШҰ	ҚОҚ жөніндегі іс-шаралар жоспары шеңберінде жергілікті бюджет
2.3	Қалдықтардың қауіпті түрлерін: ИКҚ, электронды және электр жабдығының қалдықтарын, құрамында сынап бар энергия үнемдейтін шамдарды және халықта түзілетін химиялық қоректендіру көздерін, аккумуляторларды, медициналық қалдықтарды бөлек жинауды, тасымалдауды және қайта өңдеуді қамтамасыз ету үшін мердігер ұйымды айқындау жөніндегі конкурсты ұйымдастыру	Конкурс қорытындысы, мердігер компаниялар анықталды	2024	Қала әкімдігі, аудан әкімдіктері, мердігерлік ұйым	ҚОҚ жөніндегі іс-шаралар жоспары шеңберінде жергілікті бюджет
	Батареялар, құрамында сынап бар				

2.4	<p>шамдар, электрондық және электр жабдықтары, қоғамдық орындардағы медициналық қалдықтар (сауда орталықтары, пошта бөлімшелері, Халыққа қызмет көрсету орталықтары және т. б.) сияқты қауіпті тұрмыстық қалдықтарды жинайтын стационарлық пункттерді/пункттерді ұйымдастыру</p>	Есеп, қабылдау пункттері белгіленді	2024-2028	Қала әкімдігі, аудан әкімдіктері, мердігерлік ұйым	ҚОҚ жөніндегі іс-шаралар жоспары шеңберінде жергілікті бюджет
2.5	<p>Заңнама талаптарына сәйкес келетін және Қарқаралы ауданындағы Мемлекеттік мекемелерге, бюджеттік ұйымдарға және басқа да заңды тұлғаларға қауіпті қалдықтардың жекелеген түрлерін жинау, тасымалдау және қайта өңдеу бойынша қызметтер көрсете алатын коммуналдық қалдықтардың қауіпті құрамдас бөліктерін жинау, тасымалдау және қалпына келтіру жөніндегі мамандандырыл</p>	Есеп	2024	Қала әкімдігі, аудан әкімдіктері	Қажет емес

	Ғ а н кәсіпорындарды талдау және айқындау.				
2.6	Мамандандырылған кәсіпорындарға қайта өңдеуге беру үшін қайталама шикізатты (пластик, қағаз және картон, шыны және т. б.) бөлек жинауды енгізу қажеттілігі мәселесі бойынша қалалық әлеуметтік сала мекемелерімен (мектептер, балабақшалар, ЖОО және т. б.), кәсіпорындармен, шағын және орта бизнеспен профилактикалық жұмыс	Есеп	2024-2028	Қала әкімдігі, аудан әкімдіктері	Қажет емес
2.7	Халықты қажетсізден құтыл"пайдаланылған электрондық және электр жабдықтарынан құтқару бойынша тұрақты акция (жартыжылдықта I рет) өткізу	" Өткізілген акциялар туралы есеп	2024-2028	Қала әкімдігі, аудан әкімдіктері, мамандандырылған кәсіпорындар	Қажет емес
2.8	Мемлекеттік мекемелерге, бюджеттік ұйымдарға және басқа да заңды тұлғаларға қауіпті қалдықтардың жекелеген түрлерін жинау, тасымалдау	Есеп	2024		Қажет емес

	және қайта өңдеу бойынша қызметтер көрсете алатын мамандандырылған компаниялардың тізімін анықтау.			Қала әкімдігі, аудан әкімдіктері	
2.9	Жеке тұлғаларда (тұрғындарда) түзілетін Құрылыс және ірі габаритті қалдықтарды жинау және әкету үшін арнайы орындарды ұйымдастыру.	Есеп	2024	Қала әкімдігі, аудан әкімдіктері	Қажет емес
2.10	ПИК-пен, үйлердің басқарушы компанияларымен, көше сметасын, көше және бақша қалдықтарын бөлек жинау бойынша осьтермен профилактикалық жұмыс, жеке контейнер орнату. Биологиялық ыдырайтын қалдықтарды жинау орындарына шығаруды ұйымдастыру.	Есеп	2024	Қала әкімдігі, аудан әкімдіктері, ҚШҰ	Қажет емес
	Азық-түлік және басқа да органикалық қалдықтарды жинау мен өңдеуді жүзеге асыру мақсатында қалалық әлеуметтік сала мекемелерінен (				

2.11	мектептер, балабақшалар, жоғары оқу орындары және т. б.), қоғамдық тамақтану саласындағы кәсіпорындардан, шағын және орта бизнестен тамақ қалдықтарын бөлек жинау үшін мердігерлік ұйымды айқындау жөніндегі іс-шараларды ұйымдастыру	Есеп	2026-2028	Қала әкімдігі, аудан әкімдіктері	Қажет емес
2.12	Биологиялық ыдырайтын (тамақ қалдықтарын) жинауға арналған арнайы орындарды анықтау	Есеп	2026-2028	Қала әкімдігі, аудан әкімдіктері	Қажет емес

Міндет 3. Коммуналдық қалдықтарды өңдеу және кәдеге жарату жүйесін дамыту, оның ішінде ерекше (тамақ қалдықтары, құрылыс және ірі габаритті қалдықтар, ЭЭЖҚ және т. б.)

Көрсеткіш 3. Қайта өңдеу және кәдеге жарату үлесі:

- ҚТҚ (білім көлемінен)

3.1	ҚСК салу және іске қосу, барлық қажетті құжаттаманы дайындау және одан әрі пайдалану үшін МСК-ны сенімгерлік басқаруға беру.	пайдалануға беру актісі, беру шарты	2024-2025	Қала әкімдігі, аудан әкімдіктері	ҚОҚ жөніндегі іс-шаралар жоспары шеңберінде жергілікті бюджет
3.2	Коммуналдық қалдықтардың морфологиялық құрамы бойынша зерттеулер жүргізу	Есеп	2024-2025	Қала әкімдігі, аудан әкімдіктері, мердігерлік ұйым	ҚОҚ жөніндегі іс-шаралар жоспары шеңберінде жергілікті бюджет
	ЖАО-ның қалдықтарды қалпына келтіру				

3.3	жөніндегі мамандандырылған кәсіпорындармен өзара іс-қимылын күшейту.	есеп	2024	Облыс, қала, аудан әкімдігі, мамандандырылған кәсіпорындар	Қажет емес
3.4	Халықтан ірі көлемді және құрылыс қалдықтарын жинауға арналған арнайы орындарды анықтау	ақпарат	2024	Қала әкімдігі, аудан әкімдіктері	Қажет емес
3.5	Ірі габаритті және құрылыс қалдықтарын жинау және әкету жөніндегі ұйымды айқындау жөніндегі конкурсты ұйымдастыру	Конкурс қорытындысы	2024	Акимат города, акиматы районів, подрядная организация	ҚОЖ жөніндегі іс-шаралар жоспары шеңберінде жергілікті бюджет
3.6	Ірі габаритті және құрылыс қалдықтарын қайта өңдеу бойынша қолданыстағы технологияларды талдау	Есеп	2024-2028	Қала әкімдігі, аудан әкімдіктері, мердігерлік ұйым	Қажет емес
3.7	Қалалық әлеуметтік сала мекемелерінен (мектептер, балабақшалар, жоғары оқу орындары және т. б.), кәсіпорындардан, шағын және орта бизнестен құрамында сынабы бар қалдықтарды жинау және залалсыздандыру	Жасалған шарттар туралы ақпарат	2024-2028	Конкурс қорытындысы бойынша таңдалған мердігер ұйым	Қажет емес
	Қалалық әлеуметтік сала мекемелерінен (				

3.8	мектептер, балабақшалар, жоғары оқу орындары және т. б.), кәсіпорындардан, шағын және орта бизнестен электрондық және электр жабдығының қалдықтарын жинау және залалсыздандыру	Жасалған шарттар туралы ақпарат	2024-2028	Конкурс қорытындысы бойынша таңдалған мердігер ұйым	Қажет емес
3.92	Қалдықтарды жинау және қайта өңдеу бойынша статистикалық және ведомстволық есептілікті ұсыну мәселесі бойынша қалдықтармен жұмыс істеу бойынша мамандандырылған кәсіпорындармен профилактикалық жұмыс	Есеп	2024	Қала әкімдігі, аудан әкімдіктері	Қажет емес
3.104	Қарағанды облысының цемент зауыттарында қайта өңделмейтін ҚТҚ фракциясын жағу мәселесін пысықтау	Ақпарат	2024	Қала әкімдігі, аудан әкімдіктері	Қажет емес
Міндет 4. Коммуналдық қалдықтарды қауіпсіз көмуді қамтамасыз ету					
Көрсеткіш 4. Экологиялық талаптарға сәйкес ҚТҚ полигонын жабу және рекультивациялау					
4.1	Жаңа карталарды салу	Пайдалануға беру актісі	2025	Қала әкімдігі, полигон операторы	Жергілікті бюджет, ҚОҚ бойынша іс-шаралар жоспары

	және пайдалануға беру.				шеңберінде, жеке инвестициялар
4.2	Қабылдауды, сұрыптауды қамтитын полигондағы сұрыптау желісін пайдалануға енгізу.	Есеп	2024	Қала әкімдігі, полигон операторы	Жергілікті бюджет, ҚОҚ бойынша іс-шаралар жоспары шеңберінде, жеке инвестициялар
4.3	Қалдықтарды жіктеу негізінде полигонға қабылдаудың бірыңғай рәсімін әзірлеу	Бекітілген рәсім		Полигон операторы	Қажет емес
4.4	Ескі полигонды қалпына келтіру жобасын әзірлеу	Рекультивация жобасына мемлекеттік сараптаманың қорытындысы	2024-2025	Қала әкімдігі, полигон операторы	Жергілікті бюджет, ҚОҚ бойынша іс-шаралар жоспары шеңберінде, жеке инвестициялар
4.5	Ескі полигон жерлерін кезең-кезеңімен қалпына келтіру және қалпына келтіру	Қабылдау комиссиясының актісі	2024-2025	Қала әкімдігі, полигон операторы	Жергілікті бюджет, ҚОҚ бойынша іс-шаралар жоспары шеңберінде, жеке инвестициялар
4.6	Полигонның қоқыс газы мен фильтрат шығарындыларын бақылау	Есептер	2024-2028	полигон операторы	Полигонды тарату қоры
4.7	Полигонды тарату қорын құру	Есеп	2024-2028	полигон операторы	Қажет емес
4.8	Қарқаралы ауданында коммуналдық және құрылыс қалдықтарының санкцияланбаған үйінділерін (стихиялық үйінділерін) анықтау және жою	Есептер	2024	Қала әкімдігі, полигон операторы	Жергілікті бюджет, ҚОҚ бойынша іс-шаралар жоспары шеңберінде, жеке инвестициялар

Тапсырма 5. Коммуналдық қалдықтармен жұмыс істеу мәселелері бойынша халықтың хабардарлығы мен мәдениетін арттыру және барлық мүдделі тараптардың өзара іс-қимылын күшейту

Көрсеткіш 5. Халықтың экологиялық өмір сапасына қанағаттану деңгейі

5.1	Қ Т Қ проблемасына жұртшылықтың назарын аударуға бағытталған әлеуметтік жарнаманы құру, орналастыру және тарату	Есептер	2024-2028	Қала әкімдігі, аудан әкімдіктері, ҚШҰ, ҒӨБ	жергілікті бюджет
5.2	Обеспечение информирования населения об организованных пунктах приема отходов (пластик, картон и отходы бумаги, стекло)	Есептер	2024-2028	Қала әкімдігі, аудан әкімдіктері, ҚШҰ, ҒӨБ	Қажет емес
5.3	Әлеуметтік желілерде, әкімдік сайтында, навигациялық жүйелерде ақпарат тарату жолымен коммуналдық қалдықтардың қауіпті құрамдас бөліктері (PCO, ЭЭО, медициналық) туралы халықты хабардар етуді және олармен қауіпсіз жұмыс істеуді насихаттауды қамтамасыз ету	Есептер	2024-2028	Қала әкімдігі, аудан әкімдіктері, ҚШҰ, ҒӨБ	Қажет емес
5.4	Жергілікті газеттерде коммуналдық қалдықтардың қауіпті компоненттерімен қауіпсіз жұмыс істеу тәсілдері туралы жарияланымдар	Ақпарат	2024-2028	Қала әкімдігі, аудан әкімдіктері, ҚШҰ,	ҚОҚ жөніндегі іс-шаралар жоспары шеңберінде жергілікті бюджет

5.5	Халықты ІКҚ және құрылыс қалдықтарын жинау үшін халық үшін ұйымдастырылған арнайы орындар туралы хабардар ету	Ақпарат	2024-2028	Қала әкімдігі, аудан әкімдіктері, ҚШҰ,	Қажет емес
5.6	Мектептерде, колледждерде, жоғары оқу орындарында және т. б. тарату үшін материалдық ресурстарды екінші рет пайдалану туралы ақпараттық материалдарды дайындау.	Есеп	2024-2028	Қала әкімдігі, аудан әкімдіктері, ҚШҰ, ҒӨБ	ҚОҚ жөніндегі іс-шаралар жоспары шеңберінде жергілікті бюджет
5.7	Тамақ қалдықтарын компосттау туралы брошюраларды тарату	Есеп	2024-2028	Қала әкімдігі, аудан әкімдіктері, ҚШҰ, ҒӨБ	ҚОҚ жөніндегі іс-шаралар жоспары шеңберінде жергілікті бюджет
5.8	Оқушылармен, педагогикалық құраммен және техникалық персоналмен тұрақты жұмысты қамтитын білім беру ұйымдарымен ҚТҚ-мен жұмыс істеу бойынша ақпараттық жұмыс жоспарын әзірлеу және іске асыру	Жоспарды әзірлеу туралы ақпарат және оны аудандық әкімдіктерге іске асыру туралы есептер	2024-2028	Қала әкімдігі, аудан әкімдіктері, ҚШҰ, ҒӨБ	Қажет емес
5.9	Оқушылар мен студенттерге арналған ҚТҚ және МСК полигонына (іске қосылғаннан	Есеп, сапарлар	2024-2028	Қала әкімдігі, аудан	ҚОҚ жөніндегі іс-шаралар жоспары шеңберінде

	кейін) таныстыру сапарлары (жылына кемінде 10 экскурсия)			әкімдіктері, ҚШҰ, ҒӨБ	жергілікті бюджет
5.10	Мектептердегі, жоғары оқу орындарындағы қалдықтарды үйде сұрыптау және пластик, шыны және макулатураға арналған контейнерлерге бөлек жинау тәртібін түсіндіретін экологиялық акциялар	Есеп, акциялар	2024-2028	Қала әкімдігі, аудан әкімдіктері, ҚШҰ, ҒӨБ	Жергілікті бюджет, шеңберінде, ҚШҰ қаражаты
5.11	Халықтың экологиялық өмір сапасына қанағаттану деңгейін бағалау мақсатында жыл сайынғы әлеуметтік сауалнама жүргізу	Есеп, сауалнама	2024-2028	Қала әкімдігі, аудан әкімдіктері, ҚШҰ, ҒӨБ	ҚОҚ жөніндегі іс-шаралар жоспары шеңберінде жергілікті бюджет
5.12	Қаладағы қалдықтармен жұмыс істеу қызметін насихаттау және қоғамдық бақылау мақсатында мектептерде волонтерлік клубтар құру	Есеп	2024-2028	Қала әкімдігі, аудан әкімдіктері, ҚШҰ, ҒӨБ	ҚОҚ жөніндегі іс-шаралар жоспары шеңберінде жергілікті бюджет
Тапсырма 6. Коммуналдық қалдықтарды әкімшілік басқаруды жақсарту					
Барлық көрсеткіштер					
6.1	Конкурс (тендер) өткізу арқылы ҚТҚ жинау мен тасымалдауды жүзеге асыратын ҚТҚ нарығына қатысушыларды айқындау және экологиялық	Есеп	2024	Қала, аудандар әкімдігі	Қажет емес

	заңнамаға сәйкес талаптарды белгілеу.				
6.2	Қаланы оңтайлы учаскелерге бөлу және субъектілердің ҚТҚ жинау және халыққа әкету бойынша қызметтер көрсету тәртібін белгілеу.	Есеп	2024	Қала, аудандар әкімдігі	Қажет емес
6.3	Дербес деректерді бермей МВО үшін халықты тіркеу туралы мәліметтерге қол жеткізуді ұсыну	Есеп	2024	Қала, аудандар әкімдігі	Қажет емес
6.4	Барлық коммуналдық қызметтер үшін абоненттік нөмірі бар бірыңғай есеп айырысу-қаржы орталығын құру.	Есеп, ЖБО бар	2024	Қарағанды облысының әкімдігі, қала, аудандар әкімдігі, ҚШҰ	ҚОҚ жөніндегі іс-шаралар жоспары шеңберінде жергілікті бюджет, ҚШҰ қаражаты, полигон
6.5	ТҚ жинау, тасымалдау, сұрыптау және көму тарифтерін уақтылы және экономикалық негізделген қайта қарау, индекстеу	ақпарат	2024-2025	Қала, аудандар Әкімдігі, Мәслихат, ҚШҰ	Қажет емес

* Жергілікті бюджеттен қаржыландыру көлемі Қарағанды облысы бойынша ҚОҚ бойынша іс-шаралар жоспарын қалыптастыру кезінде нақтыланатын болады

Обращения с коммунальными отходами в Республике Казахстан 2022.xls [Режим совместимости] - Excel (Сбой активации продукта)

Агентство по стратегическому планированию и реформам Республики Казахстан
Бюро национальной статистики

Дата релиза: 04.05.2023
Дата следующего релиза: 06.05.2024

Об обращении с коммунальными отходами в Республике Казахстан

2022 год

4 серия Статистика окружающей среды

Обложка | Усл.обозначения | Содержание | Метод.пояснения | 1 | 2 | 2.1. | 2.1. | 2.2. | 2.2. | 3 | 3. | ...

Обращения с коммунальными отходами в Республике Казахстан 2022.xls [Режим совместимости] - Excel (Сбой активации продукта)

1. Число предприятий и организаций по сбору и вывозу коммунальных отходов

	Всего	В том числе		В том числе			единиц
		предприятий и организаций	индивидуальных предпринимателей	по формам собственности			
				государственная	частная	иностранная	
Республика Казахстан	729	432	297	47	678	4	
Абай	20	11	9	2	18	-	
Акмолинская	46	29	17	6	40	-	
Актобинская	40	23	17	-	40	-	
Алматинская	67	27	40	-	67	-	
Атырауская	19	11	8	-	19	-	
Западно-Казахстанская	24	12	12	1	23	-	
Жамбылская	80	26	54	1	79	-	
Жетісу	18	10	8	1	17	-	
Карагандинская	42	22	20	-	41	1	
Костанайская	49	30	19	3	45	1	
Кызылординская	24	16	8	1	23	-	
Мангистауская	37	27	10	1	35	1	
Павлодарская	23	15	8	3	20	-	
Северо-Казахстанская	21	18	3	-	21	-	
Туркестанская	73	53	20	22	51	-	
Улытау	5	4	1	1	4	-	
Восточно-Казахстанская	24	14	10	1	23	-	

Обложка | Усл.обозначения | Содержание | Метод.пояснения | 1 | 2 | 2.1. | 2.1. | 2.2. | 2.2. | 3 | 3. | ...

2. Общий объем собранных коммунальных отходов															тонн
	Общий объем собранных отходов, с учетом отходов самовывозящих предприятий	Из них объем собранных коммунальных отходов	В том числе											Объем собранных отходов домашних хозяйств	
			пищевые отходы	макулатура, картон и отходы бумаги	стеклобой	отходы пластмассы, пластика, полиэтилена и полипропилена/пенопласт/овая упаковка	электронное и электрическое оборудование	металлы	шины	одежда, текстиль	отходы уборки улиц	отходы рынков	прочие смешанные отходы		
6 Республика Казахстан	3 822 820	3 071 940	84 156	149 029	23 802	68 442	231	10 432	124	593	263 901	98 220	2 373 612	2 035 878	
7 Абаь	67 370	59 492	9 130	1 665	120	341	-	-	-	-	6 320	2 380	39 536	34 867	
8 Акмолинская	161 598	134 874	-	x	x	x	-	-	-	-	5 242	1 914	116 666	62 464	
9 Актюбинская	237 256	154 243	47 125	14 720	-	119	-	-	-	-	1 619	811	89 850	92 108	
10 Алматынская	173 236	123 791	-	-	-	208	-	-	-	-	12 462	1 524	109 597	80 754	
11 Атырауская	92 644	79 738	x	1 001	-	996	-	-	-	-	17 058	3 167	57 528	55 552	
12 Западнo-Казахстанская	130 495	127 418	9 416	3 037	-	50	-	-	-	-	5 021	6 858	103 036	90 457	
13 Жамбылская	81 931	65 518	-	1 879	20	192	-	-	-	53	9 579	4 053	49 543	35 060	
14 Жетису	38 477	25 546	12 677	86	-	40	-	-	-	-	2 669	328	9 746	16 234	
15 Карагандинская	466 024	336 771	112	64 969	20 134	62 731	-	4 784	-	-	1 282	7 827	174 934	262 758	
16 Костанайская	292 791	171 168	-	4 518	407	909	-	-	-	-	22	4 423	46	160 843	
17 Кызылординская	88 645	87 545	x	x	x	x	-	-	-	-	x	37 593	13 333	35 716	
18 Мангистауская	181 994	176 027	285	10 896	-	171	-	x	16	-	9 782	10 812	139 838	110 465	
19 Павлодарская	255 965	217 753	x	3 031	107	599	31	284	-	179	70 954	10 654	132 098	127 038	
20 Северо-Казахстанская	81 919	69 938	-	1 114	192	634	-	-	-	-	2 129	1 350	63 919	44 129	
21 Туркестанская	178 442	156 828	-	-	-	-	-	-	-	-	25 015	8 896	122 917	99 616	

© 2012. Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің «Қазақстан Республикасының Заңнама және құқықтық ақпарат институты» ШЖҚ РМК